

ORSZÁGOS HIRLAP

Előfizetési ár:
Egész évre 14 frt, fél évre 7 frt, negyedévre 3 frt 60 kr.
Egy hónapra 1 frt 20 kr.
Egyes szám ára helyben 4 kr., vidéken 5 kr.

Főszerkesztő
MIKSZÁTH KÁLMÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VIII. kerület, József-körút 65. szám.
Megjelenik mindennap, hétfőn és Ünnepnap után is.

II. év.

Budapest, 1898, szombat, november 12-én.

312. szám.

Apponyi.

— Ha gróf Károlynak valami baja esik, Bánffy-t vonjuk érte felelősségre!

Ez a heves kiáltás hangzott egy izgatott órában valamelyik nap, midőn Bánffy jelen se volt a Ház tanácsstermében.

Mindenért Bánffy felelős, amit hivei tesznek és mondanak és ami ebből kelemettség származik rájuk nézve. Ők így fogják fel.

Mi nem analizálunk annyira, de egy szomorú észrevétel a mi ajkunkról is kitör az obstrukciónak e zürzavaros lár-májában:

— Ha az országnak valami baja esik, Apponyit vonjuk érte felelősségre!

Igen ezért az obstrukciónak Apponyi a felelős és senki más. Ő nincs is ott, vagy ha ott is van, ő maga alig szól, vagy ha szól, amit mond, az kimért, parlamentáris és distingvált, de mégis ő a felelős és senki más. Az ő kezében van a bűvös szelencze, ahonnan ki-eresztette a rossz szellemeket, a koboldokat, az inceselkedő gnómokát, a furiákat, akik a szent tölgyfa körül ugrándoznak, visitanak és a lombjait tépdelik s ő nála van a hatalom visszaparan-csolni az ördögöket a szelenczébe és rá-sattantani a fedelet.

Oh, jaj, milyen szomorú dolog történik. Konduljatok meg mélaszavu kalbs-burgi harangok. A végét járja itt valaki-tek, akinek a ti szavatok egyszer kedves

volt, s akinek a szava nektek is kedves lehetett.

Mert nem bizonyos, hogy az ország elpusztul ebben az obstrukciónak: ha kiállta a tatárt, a törököt, az osztrákot, hát talán kiállja ezeket a magyarokat is. Meglehet, a parlamentáriszusa se megy tönkre — a gondviselés leleményes; fekélyeket természet a testeken, és balzsamokat, kenőcsöket hoz a fűvekben, fákban, melyek e fekélyeket meggyógyítják. Az a vegyi tisztítóintézet ugyan még nincsen feltalálva, ahová ezt a parlamentáriszmust mosásba el kellene küldeni, ha végkép el nem pusztul. De mégis remélhetünk. Hiszen ha a szöve-tekéből kiveszi a zsirfoltokat a benzint, a parlamentáriszmust foltjait is kiszivhatja valami csodaszert, talán a hazaszeretet napfénye. De amiről bizonyos, hogy menthetlenül elpusztul ebben, az egy szép hófehér parlamenti pálya, az Apponyi Albert gróf pályája.

Elmélkedhetünk elborult arczczal, fázós gondolatokkal. Mily ádáz végzet kergeté e nemes alakot, kit felruházott a jó keresésének ösztönével, a magasán való röpdülés színes tollazatával, minden öda-vezető utak közül épen arra az egyre, amelyik nem oda vezet? És miért öntött épen ez erősbbe oly lelki gyengeséget, hogy nincs ereje visszatérni egy utról, mely a megsemmisülésben végződik s melynek ezt a végét a gyenge-szeműeknek is látni kell? Ah, milyen megható tragikum! Folyton a paradicsomot keresi népének és mindig ingo-

ványok és mocsarak közt. Már-már megcsillan szeme, hogy az igazi uton jár, kisdéd tabora élén „Heureka!“ s a következő perczen megint övig esik be a süppedékes talajba. Így megy-mendégél, hol erre téve egy új lépést nagy-habozva, vagy arra vág elkeseredésében elszántan egyenesen, váltakozván remé-nye csüggedéssel. S a sors folyton in-cselkedik vele. Ott tulnan megy a másik tábor más-más vezérek alatt, de biztosan, nehéz uton, göröngyös uton, de a talaj szilárd, a hidak jók. Nehol összeér a két út, csak egyet kellett volna lépnie az ellenzéki vezérnek, hogy együtt menjenek; több ízben meg volt az alkalma, de nem tette meg azt az egy lépést. A szívében benne van az a kevély csöpp, az a hiu csöpp, ami Rákóczyt Rodos-tóba vitte s amit így fejezett ki, a szat-mári béke feltételeit olvasva: „Nem tudok többé jobbágy lenni“.

Itt ebben van az Apponyi tragi-kuma is. A vezéri botot nem meri el-hajítani. A lelke hozzáönt és nem bír megválni tőle. Ez a vezéri pálcza minden szerencsétlenségének az oka: Nem tudok többé közkatoná lenni.

Pedig hiszen nem a bot teszi őt vezérré, hanem a talentuma, ékesszó-lása és nemes lelke. A vezéri bot csak szerencsétlenné teszi. Am, ha rég el-dobja magától, az bizonyára visszake-rült volna hozzá, mint Polikrateshez a gyűrűje. De hát nem volt ereje, nem volt lelke megválni tőle. S ezért kell el-vesznie.

Ferencz József mint elbeszélő.*

Irtá: Mikszáth Kálmán.

Zsófia főherceggasszonyt, felséges kirá-lyunk anyját, balul itélték meg apáink, tart-ván őt a magyarok ellenségének. Lehet talán, hogy a későbbi események azzá tették, de tény, hogy már 1844-ben ő sárgette, hogy a kis Ferencz főherceg (trónra léptéig királyunk csak a Ferencz nevet hasz-nálta) tanulja meg a magyar nyelvet. Az anyai lelek proféta. Talán megjegyezte, hogy a fia trónra jutván, inkább lesz egykor magyar ki-rály, mint osztrák császár. Tanítójaul csak-hamar tisztelendő Kiss János udvari káplán szemeltetett ki.

A szittya idioma nehéz kenyér, lassan ment a munka, de a fiatal, nyulánk főherceg rendkívül szorgalmas volt s példabeszédés jel-lemvonása, a nagy kötelelességérzet, már mu-tatkozni kezdett. Két év alatt behatolt a po-gány misztériumokba és 1845-ban már önálló dolgozatokat irt az elbeszélői genreből, me-lveknak impurumját ereklive gyanánt őrizgette fiókjában Kiss János. S ez a fiók csak ritka kedves vendége előtt nyílt meg, akinek eldi-csekedte:

* Az 1899-iki Mikszáth-Almanachból.

— Itt vannak az én kincseim.

Magok a letisztázott füzetek pedig Bécs-ben, a családi levéltárban vannak örök emlé-kül elhelyezve, a II. József és I. Ferencz irkái és tanszerei mellett.

Ferencz József, vagy Ferencz főherceg, ahogy dolgozatait aláírta, két krónikaszerű tárgyat dolgozott fel: „Mátyás király vagy a czinkotai iteze“ és „Miksa császár Mainzban.“

Olvastam mindkettőt, valóságosan fölhab-zsolva szememmel a királynak, már akkor kaligrafikus gyöngybetűit. Igyekeztem betekin-teni gondolataiba, érzéseibe s előttem állott az egész kép a multból, az irás fölé hajlott szőszke fej, a szelid kék szemekben meren-géssel világverő Mátyás régi dicsőségén, régi kalandjain.

A főtisztelendő ur veres tintával javított itt-ott a szövegben, — néhol ő is rosszul. Fel-vidéki ember lévén, körülbelül úgy néz ki a dolog, mintha például Matuska Péter tanítana egy főherceget magyar nyelvre. De a nagy igyekezet és siker félreismerhetetlen, mert a fen-séges növendék immár folyékonyan beszéli el a híres czinkotai kántor fufangos ötleteit. Igaz, hogy hibákat is ejt. Hogy ne! Ezek a szerencsétlen magyar igék! Az állhatatlan „meg“, mely mint a kis kutya, hol előtte, hol

utána szalad az igének. Hát még a határo-zatlan és határozott mód! Hát az a sok dupla t meg I. És azt örökké eltalálni, hova tegyen az ember belőlük kettőt és hol elég egy is!

De az eredmény mégis meglepő. Két év mulva Ferencz főherceg nemcsak beszélni-hanem már elbeszélni tud s néhol egy-egy népies szót is elejt.

Érdekes ez 1846-ban. Még Petőfinek is szemére vetik ebben az időben a pórias sza-vakat s Ferencz József már használja. Azzal kezd kis beszélykáját: „A czinkotai pap egy nap átballagott Czinkotáról Budára, hogy Mátyás királytól valamely kedvezményeket szo-ritson ki a helységnek, mely másfél órát fek-szik Budától“. Ime egy mondatban két népies szó, amiktől még fáznak az akkori irástudók, a Petricsevich-Horváth Lázárok és Vachot-ok. De tisztelendő Kiss János nyilván nem félt s úgy adta elő a nyelvet, ahogy ő össze-szedte a könyvekből, meg a néptől vegyesen. Nem volt egészen járatos a nyelvben, azért tanította jobban. Vagy az is meglehet, hogy a népies szavakat Palatinus Pistától szedte fel a tanulékony főherceg.

Az előadás a két dolgozatban elég ügyes-a forma tömör és kerekded, van érzéke a fő-hercegnek az iránt, mi a lényeges: s abból

Mindezt pedig könnyű így megczikkezni, de már hasztalan. Hiu sopánkodás jajgatni afölött, hogy ha Ádám nem evett volna az almából, hanem idejekorán eldobja, ma nem bűnhődnek az emberiség. Az események mennek a végtelenségben, mint a továsiető folyamok és mindennek úgy kellett történnie, amint történt.

Megvolt a csillagokban irva az utolsó jottáig ami eddig bekövetkezett, egész az utolsó ürömsüppig, amelyet tegnap kellett lenyelnie Apponyinak, midőn eléje lépett egy közvitéz, Olay Lajos és így szólt:

„Vezér! Én nem obstruálhatok, mert te tanítottál meg engem arra, hogy az obstruálás összerombolná a parlamentárizmust.”

Milyen megfordított világ ez! Egy lecke Apponyinak és honnan jő! Átérezte-e ezt Apponyi? Sebesebben lüktetett-e a vér a halántékai alatt? Nem czikázott-e át agyszerveinek filigrán rostjain egy bátor gondolat: fölkapni azt a vezéri botot még egyszer utoljára és összetörni a tanítványai hátán, akik nem voltak olyan jó tanítványok, mint a benevolus discipulus Olay Lajos.

Ejh, dehoggy, dehoggy. Ragadja lovását, a himzett nyeregben ülő, a sötét ló, a végzet. Nem szállhat már le, nem is száll le, a kengyelvas elkapcsolódott ez egyszer és csak a szíjak fityegnek kioldódva. Apponyi már le nem szállhat többé és nekünk csak a tünődés és elmelkedés borongása jut egy fölséges pályának romlása felett. Desinit in piscem. Hogyan végződhetett így?

Politikai multjában fölismerhetők nagyjában a céljai. Hibás lépés ez is, az is, de a logika és a pszichologia lámpája ha odavilágít, mindenütt megtaláljuk az okot, a motívumot, hogy miért tette ezt, vagy amazi? Mit akart elérni? Mire gondolt? Az aranyos legyenek, melyek az ébren álmodót körülroptkódték; mit döngtek a fülébe, a pajkos politikai délibáb miket mutogat-

nem is marad el semmi, viszont nincs semmi fölséges sem. A két történet úgy van elmondva, hogy semmi se hibázik és semmi se rontja vagy zavarja az értelmet, hanem az élénkségnek, a fordulatosságának nincs nyoma, az egyéniség nem látszik még mikroszkópon se. Könnyű lett volna megjósolni, hogy az előkelő növendékből soha se lesz nagy elbeszélő. Aminthogy nem is lett. De lett belőle nagy király. És az is csak valami.

Örülnek, ha e kis közlemény valamilyen módon feljutna a királyig. Édes mosoly ragyogná be az arcát, hogy az ötvenkétéves homályból hirtelen eléje toppan a tanulószoba a tisztelendő Kiss János jámbor alakjával. Eszébe szökkenne sok nagy gondolai fölé a szép rococo-történetke a találós kérdéseket föladó királyról. Mikor még az volt a legnagyobb gondolja. Aztán, úgy képzelem, sok minden együtt hasadna ki az emlékezés hegyéből ezzel a pensummal. Olyan is, ami előtte volt, olyan is, ami utána jött.

Ez a kis adoma volt talán az első lépése hozzánk. Nem is tudott róla, mégis az lehetett. A tárgy, igaz, hogy igénytelen, egy nagy itezéről Czinkotán és egy királyról, akit a kántor fölülmul elmességben. A tisztelendő ur nyilván csak olyan közömbös dol-

hatott neki messziről. Hanem ez az utolsó utja megdöbentő, mert kifürkészhetetlen. Az emberi elme kifárad és kiáll, a görse elégtelenség bizonyul, logikus politikai célokat keresve.

Mit akarhat? A nemzetet akarja megnyerni, megmelegíteni a maga irányában?

Oh, istenem! Csak nem azzal, hogy hazájának egyetlen kincsét, a parlamentárizmust lejárattja.

Vagy talán a koronát akarja megmelegíteni maga irányában? Csak nem azzal, hogy a birodalom komolyabbnak emlegetett felében is segít a rendet fenekestől felfordítani.

Nem, ez nem lehet. Apponyi sokkal lucidusabb fej, hogy az ilyen vastag vonalakban mutatkozó szerencsétlenségeket ne látna előre és sokkal nemesebb alak, hogy azokat tudva előidézné. Mit akarhat hát? A Bánffy bukását. De hiszen hány miniszterelnök bukott már meg s Apponyi mégis csak, mindig szembe találta őket, más névvel, más alakkal. Csak a lélek maradt a régi. Az a megbukott miniszterelnökből beleköltözik az ujonan kinevezettbe. És Bánffy megbuktatása végre is lehet élvezetes sport, de ez idő szerint, az ilyen természetű akcióval oly ártalmára volna az országnak, hogy komoly politikus még akkor is vissza kellene hogy ijedjen tőle, ha ő rá ebből evidens előnyök származnának.

Már pedig világos, hogy Apponyinak ez az akciója neki személyesen csak ártani fog; ha sikerül, azért hogy sikerült (mert csak az állapotok teljes felfordításával sikerülhet), ha nem sikerült, azért, mert megkísérelte és kudarcz lett.

Csak egy mentsége, csak egy magyarázata lehet az Apponyi mostani politikájának. Az, hogy az talán nem is politika, hanem betegség. Hogy ő nem lát, hogy a szeméi be vannak hunyva, és csak a holdvilág delejes erejétől vonzatra jár-kel czéltalanul, öntudatlan ezen a végzetes uton, a házfedeleken . . .

goknál maradt, amelyekben nincsen tendencia se ide, se oda. De az Isten áldja meg ezért is. Hátha mégis ezekből hullt a finom lélekbe az a mag, mely Ferencz Józsefet szinte Mátyáshoz hasonló királyává tette a magyaroknak? Ki tudná azt, mi miből támad? Hiszen a mi fiaink is rendszerint a Mátyás-legendákból szívják magukba a magyar érzés mézét.

Az első történet még azért is érdekes, mert a leendő magyar király nem úgy írja meg a Mátyás-adomát, ahogy a mi krónikánkban van. Mátyás király nálunk ezt a három kérdést adja fel:

Hol kél föl a nap?

Hol van a világ közepe?

Mit gondol a király?

Fölséges urunk fiatalkori elbeszélésében ellenben marad az első és utolsó kérdés, de a középső módosul. Mátyás ugyanis azt parancsolja a czinkotai papnak, illetve kántornak, aki incognitóban helyettesítette:

— Nyuzza meg a követ!

Mire azt feleli Czinkota agyafúrt mestere:

— Nagyon szivesen, de előbb vétesse a vérét fölséged.

Nagyobb baj van a másik történettel. Mert ebben már nemzeti sérelem is előfordul,

És hogy a betegsége még azzal is súlyosabb, mert nem lehet rákiáltani. Vagyis azzal súlyosabb, hogy rá lehet ugyan kiáltani, de nem ébred fel, hanem megy, megy egy megfoghatatlan kényszer alatt tovább, tovább.

POLITIKAI HIREK.

A képviselőháznak délelőtt tíz órákor ülése lesz.

Nyílt levél az orosházai választókhöz. Gróf Zay Miklós, az orosházai kerület képviselője, megromlott egészségére való hivatkozással, a szokott mód helyett levélben számol be választójának két politikai évről. Gróf Zay Miklós a kiegyezési javaslatokban nem látja azokat a javunkra szóló kedvezményeket, melyeket az osztrákok szeretnének beléjük magyarázni. A kiegyezést Magyarországra nézve igazságosnak tartja, de semmi többnek. A fogyasztási adóknál elért előnyöket is paralizálja a Galiciának nyújtott petróleumkedvezmény. Jelszava: drága buza, olcsó pénz; és ebben a tekintetben bizalommal tekint a kormánycsoportra, akit mint a régi erdélyi urak igaz magyar típusát melegen aposztrofál. Levele végén még a vallásfelekezeti teljes egyenjogúsága mellett harcol Zay Miklós és gravamen gyanánt emlegeti, hogy közoktatásügyi miniszternek még sohasem neveztek ki protestáns és hogy az aranygyapjút sem kaphatja meg protestáns főúr. Az utóbbira nézve inkább azt szeretné, hogy az aranygyapjút csak Ausztriában osztogassák, Magyarországon pedig állítsák vissza a híres régi Sárkány-rendet. Levele végén még a közigazgatási reformnak, a Sárkány-rendnél e sokkal égetőbb kérdésnek rendezését óhajtja.

Az obstrukció ellen. Nagyváradról táviratozzák, hogy ott Tisza Kálmán és gróf Tisza István holnap Bihar vármegye közgyűlésén beszédeket mondanak az obstrukció ellen. Tisza Kálmán és gróf Tisza István ma érkeztek Nagyváradra Örley Kálmán és Telegdy József képviselők és Tóth Dezső közigazgatási bíró kíséretében. A pályaudvaron Beöthy főispán, Szunyogh alispán, Tassy törvényszéki elnök és Rimler főkapitány fogadták őket. A vasutról a kaszinóba hajtottak, ahol Cifra alelnök és Hlatky, a nagyváradi szabadelvű párt elnöke üdvözölte őket. Este a főispánnál vacsora volt.

Kolozsvár város közgyűlése ma nagy izgalom mellett tárgyalta le Csongrádmegye átiratát gróf Béli Ákos főispán elnöklése alatt. A gyű-

„A Miksa császár Mainzban“ című történet semmi egyéb, mint a Mátyás és Holubár ismeretes históriája.

Miksa császár ugyanis Mainzban mulat, ahol a német nemesség körbezi és ünnepli. Odavetődik azonban (a király saját magyar szavai) egy Brizé nevű francia lovag, aki három napon át szidalmazta a németeket és hadi fegyvereik dicsőségét, mondván:

— Álljatok hát ki ellenem, ha olyan vitézek vagytok!

És senki sem akad, aki a garázdálkodó nagyszájú Brizét megfenyítse, vagy vele szembe szállni merjen, midőn végre harmadnapon előjön az a bizonyos leeresztett sisakrostélyos levente, aki megvív vele és legyőzi. A lelkesült tömeg előtt leveszi sisakját s mindennek nagy csodálkozására előtűnik maga Miksa császár.

Nyilván az egészben tisztelendő Kiss János ur a hibás, aki a két Mátyás-anekdótából az egyiket odaajándékozta az osztrákoknak. (Jut is, marad is még Mátyásnak elegendő.) Gondolta magában, ha már sok egybünk náluk van, miért ne legyenek ott a legendáink is. Talán az is hozzájárult, hogy a krónikát úgy, amint történt a cseh Holubárral, a csehek iránti gyűlöletéből se lett volna

lésen Szvacsina Gejza polgármester terjesztette be a javaslatot az ellenzékiek zajos tiltakozása és a többség eljérése mellett. A javaslat ellen Tusek Sándor hosszabb beszédet mondott, majd a javaslat mellett Kiss Mór egyetemi tanár beszélt, akit közbekiáltásokkal ismételtén megzavartak. Váradi Aurél, kit az elnök heveségeért többször félbeszakított, továbbá Koleszár Sándor és Szabó Samu bejelenték a javaslat ellen. Majd felszólalt Sándor József képviselő, visszautasítván ama terrorizáló hangot, melyet a javaslat némely ellenzője használt.

A gyűlés folyamán, melyen még Benel Ferencz beszélt, igen izgatottan kikelve az ellen, hogy a rendőrség az épület előtt tüntető fiatalsággal szemben brutális magaviseletet tanúsít, heves jelenetek folytak le. Végül hosszas zajos vita után névszerű szavazáson a polgármester javaslatát 39 szavazattal 26 ellenében elfogadták. A tárgyalás alatt a fiatalság tüntetést rendezett a városháza előtt, de a rendőrség szétoszlatta a tüntetőket.

Udvarhelyvármegye mai napon tartott rendkívüli közgyűlésén — mint tudósítónk táviratozza — egyhangulag elhatározták, hogy a képviselőházhoz a csongrádi átirathoz hasonló szellemű feliratot küldenek.

Székesfehérvár városa tegnapi közgyűlésén Töltényi Antal bizottsági tag indítványozta, hogy a törvényhatóság az ellenzék kicsinyes és személyes obstrukcióját kárhózzá teszi. Pécs város feliratához hasonló szellemben írjon fel a képviselőházhoz. Hosszu vita után az indítványt névszerű szavazással 54 szóval 24 ellenében elfogadták.

Veszprém vármegye kedden rendkívüli közgyűlést tart, amelyen tárgyalásra kerül Csongrádmegye átirata, amelyben a vármegye hozzájárulását kéri az obstrukció megfékezésére tárgyában a képviselőházhoz intézett feliratához. A gyűlés iránt óriási az érdeklődés.

A zárszámadási bizottság. A képviselőház zárszámadási bizottsága Fest Lajos elnöklése alatt ma ülést tartott, melyen az állami számvérőszék részéről Rakovszky elnök és Szukováty számtanácsos, a pénzügyminiszterium részéről Gränzenstein államtitkár és Papp Elek osztálytanácsos volt jelen. A bizottság a pénzügyi tárca múlt évi zárszámadásait tárgyalta, amelyeket Benke Gyula előadó ismertetett és elhatározták, hogy a felmentést fogják javaslatba hozni.

tapintatos az ifju főhercegnek előadni. Egy udvari káplánba kellene bujauunk, hogy motívumait eltaláljuk.

De minthogy az nem lehet, hát ne apprehendáljunk érte Kiss Jánosra. Ha nem lett volna becsületes, jó magyar ember, ha nem ide huz a szíve, hát bizony a nagy itezét is ép úgy odaajándékozhatta volna Klosterneuburgnak vagy Kretzendornak.

De hála illeti részünkről Kiss Jánost azért is, mert ő segített ahhoz, hogy az Almanach, melynek évről-évre az a feladata, elbeszélő írókat felfedezni és bemutatni, ez idén magáról a fölséges királyról is konstatálhatja, hogy valaha magyar elbeszéléseket írt.

Örömet okoz ez minden magyar embernek s maga a király is szívesen gondolhat most ősz fejjel, nagy történelmi névvel, a magyar nemzet mély szeretetével koszoruzottan, első magyar beszélyére, melyben azt a kérdést téteti Mátyással: hol kél föl a nap?

Hátha elgondolkozik e kérdés fölött, mely négyszáz év előtt lebegett egy király ajkán és ő maga is felteszi önmagához és mindenkire: hol kél föl a nap?

És egy belső hang feleli és még hozzá minden okos államférfi is azt feleli:

— Fölségednek Budán.

A Hentzi-ügy.

Tiz nap óta megint van Hentzi-ügy. Tiz nap óta sajtóban és politikai körökben a félszázadja porladó Hentzi Henrik generális a legaktuálisabb ember. S míg a tiz napból az első héten győzedelmes volt az ügy, amelynek öröme diadalmi ünnepeket ültek, az utolsó háromban gyászba borult a győzelemittas ujongók arca, ruháikat tépik, könyvet hullatnak és vészt és vihart és pusztulást hirdetnek.

Vajjon micsoda nagy események eshettek e tiz nap közé, hogy ilyen nagyot változott a világ? Megváltozott a történelem, a nemzet óhajta, vagy a király elhatározása? Semmi. Egy szimpla fal az egész, egy nyers téglából való vörös homlokzattal, az Isten háta mögött levő lipótmezei kadétiskola façadeja. Eddig azt hitték, hogy e homlokzattal mögé kerül a Hentzi-szobor, most azt hallják, hogy eléje jön.

Ennyi változott. Ennyi volt elég arra, hogy simuló szelid báránykákból vérszomjas tigrisek válljanak. Ezért lett a hálaadó zsolozsmából egetrengető átok. Hogy mi módon történt ez a nagy változás belől, a jó isten tudja. Csak úgy, hogy akit emberpusztító szörnyetegnek alkotott a természet, nem kell annak Maxim Hiram-mitrailleuse-zel a kezében születni. Talál az fegyvert. Ha nincsen puska, jó a husáng is, a dorong, vagy a tiz köröm. Akinek minden áron fegyver kell, jó annak a kadétiskola fala is.

Egy emberélet óta az imádságunkba zártuk a kívánságot, hogy vigyék el azt a százmázsás vasszobrot szent György teréről, mert mind a száz mázsája a szívünket nyomja. Vigyék el messze, ahol nincs a szemünk előtt, innen el, valami félreeső helyre, mert itt nyom, itt fojt, itt fáj. S a Lipótmező talán nem elég félre esik?

Lássuk csak, hogy történt. Jött egy örködő nemtő, egy megváltó angyal, aki életében elsimitott ezer ránczot, hogy most a halálával elsimita az ezeregyediket, az utolsót. Fellelegzik és örömkönyt hullat az egész ország.

S ekkor a nagy hetumogerek egyszerre (Polónyitól-e, vagy mitől) kitörlik szemökből az ujongás örömkönyeit, és folytatják, mint jajveszékelő siránkozást. És jönnek mint a jégvihar, a tatárjárás éselhervasztanak mindenörömet. Nem akarják látni a nagy diadalt, csak látják azt a buta vörös téglafalat, amelyet pedig bizonyosan nem látott még életében egyik is. Mert annyira szeretik a hazát, hogy sürgősen interpelláljanak, de annyira nem, hogy megtegyék érte a másfélórás utat oda ki a Lipótmező elhagyott zugába, ahol ember nem járta vidéken, messze benn egy épületcsoport közepén, köfállal bekerített területen állani fog Hentzi Henrik szobra.

Hát mi egyebet akartak a Hentzi-szoborral, mint hogy elkerüljön onnan? Össze akarták zuzni, szét akarták rombolni? Ötven év mulva még egy utolsót, még egy nagyot akartak ütni a rég megölt ellenségen? Nem azt várták a legszeretettebb királytól, hogy minket fölemeljen, hanem hogy ő hajoljon meg?

De a fiaink, mondja Kossuth Ferencz, a fiaink, akiket kadétiskolába kül-

dünk, ott látják majd maguk előtt diszes példának. Hát hadd lássák, ha katonák akarnak lenni! Igen, lássák, és tanulják meg, hogy annak a pályának a dicsősége a harcz és a megalkuvást nem ismerő halál. Azon a pályán, amíg hadsereg lesz a világon, nem fognak örök igazságokért küzdeni. Aki katonának küldi a fiát, akárhol a világon, ne várja, hogy második Rákóczy Ferenczet neveljenek belőle; aki katonának küldi a fiát, még a szabadság ideális hazájában, Amerikában se várja, hogy előbb megkérdezzék a harczostól, hogy igazságosnak tartja-e az ügyet, melyért hadba száll, s csak azután haljon meg hőiesen.

És vajjon ha azon a soha nem látott falon belül állna a szobor és nem kívül, kevesebbet tanulna tőle a hetumogerek katonaiskolába küldött fia?

Erre feleljen a hipokrizis.

Alább közöljük Széchenyi Istvánnak a szavait Hentziről. A „legnagyobb magyar“, (aki nem vádolható azzal, hogy mameluk volt) azt jósolja, hogy a nemzet a Hentzi-szobrot kegyelettel távolítja el egy más helyre, mely kevésbé szembebeszökő. Ezt írta Széchenyi, mert ő nem csinált obstrukciót. Nem volt szüksége témákra. Azt is megtalálhatja az olvasó odébb, hogy mit írt néhány nap előtt Bartha Miklós a Hentzi-szoborról. Mert a dolog még egy hét előtt nem látszott témának. Most másképen ír ő is.

De mi nem hisszük, hogy az ellenzék higgadtabb elemei megtegyék azt a lovagiatlanságot, a mire a kezdődő üres lárma ingerli őket. Lehetetlen, hogy midőn a király egy ilyen tényre szánja el magát, melylyel a nemzeti akaratot fölébe teszi mindazoknak a tradícióknak, mind azoknak a katonai érzéseknek, melyekben növekedett és amelyekben megöszült, csak azért, hogy nekünk örömet okozzon, hogy mi ezt az örömet mesterségesen keserűséggé változtassuk, neki is, magunknak is.

Hiszen mi is jobban szeretnők, ha a Hentzi-szobrot egészen elviszik a magyar földről, — de köszönjük, ha csak félreteszik is egy szerényebb helyre.

Mert soha se azt vártuk mi a királytól, és nem is óhajthattuk, hogy a katonáit megalázza, hanem csak azt, hogy minket meg ne alázzon.

Ebben van az osztó igazság. A király megtett annyit, talán egészen annyit, amennyit tehetett. Sokfelé nézik őt is, sokfelé figyelik szavait, tetteit, sokfelé érezi az ő férfias szíve is a királyi hatalmából folyó kötelességeket. Számos országai, intézményei vannak, ezer meg ezer különböző ember rajzik körülte s ezek, sajnos, nem mindnyájan gondolkoznak egyformán s épen nem sokan úgy, mint mi, se úgy, mint a Kossuth, Ferenczek és a Madarász Józsefek.

Hagyjuk hát ezt a mesterséges, erőltetett és igaztalan felfuvasát a dolgoknak. Ugy is hiábavaló. A magyar nemzet józan ítélőtehetségén megtörik. Van még téma az obstrukcióhoz, ne bántsuk az elesett ellenség csontját.

(Interpelláció a Házban.)

A képviselőház mai ülésén, mint azt előre is jeleztük, Kossuth Ferencz sürgős interpellációt terjesztett be a Hentzi-szobor áthelyezése tárgyában. Az interpellációt, vala-

mint a miniszterelnöknek rögtön adott választát itt közöljük:

Kossuth Ferencz: Tisztelt Ház! (Halljuk! Halljuk!) Oly hír kering, amely mélyen sérti azoknak az érzését, akiknek a jelszava az, hogy „a haza minden előtt.” (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ha ez a hír nem igaz — sajnos, nagyon kis valószínűség van arra, hogy nem igaz — akkor lehetetlen lenne ezt a hírt eléggé gyorsan megczafálni. Ha pedig igaz, lehetetlen lenne eléggé gyorsan eloszlatni azon reményeket, amelyeket az ország táplál. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.)

A Hentzi-szobor ott áll a szent György-téren, az ország szívében, mint egy tűske, amely folyton szur. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) és folyton sajnó sebet idéz elő, mely seb vérzik és vérezni fog mindaddig, míg magyar önérték létezik ebben a hazában.

Folytonos lealáztatás volt az, hogy hazánk fővárosában van egy szobor, mely hazánk egyik ellenségének van szentelve. Kötelessége lett volna minden kormánynak elkövetni mindent, hogy ez a szobor eltávolíttassék és így eltávolíttassék oly időknél kihívó emléke, amely időkre a nemzet fátyolt borított; vagy hogyha nem érthette el egyik kormány sem azt, hogy pusztaljon el az a nemzeti érzületet sértő szobor, kötelessége lett volna a jelen kormánynak inkább nem bolygatni meg ezt az ügyet, nem forgatni meg a nemzet szívében a tört. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.) mert jobb volt tűrni a rezignációt, mint egy új megaláztatást. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.) Pedig reá szolgált a nemzet lojalitásával arra, hogy ne legyen ismét így megsebezve és reá szolgált kivált most, amikor királyának akar szobrot emelni, aki mint hű hitvestársa az uralkodónak az engesztelődést, a feledést és kölcsönös bizalmat testesítette meg az uralkodó személye mellett.

Mi fog történni most, hogyha felállítják ott, ahol úgy látszik, hogy tervezve van, a Hentzi szobrot? Példányképet fognak felállítani a magyar ifjúság előtt, amely ifjúság hivatva lenne a hazát megvédeni, ha veszélyben lesz, példányképet fognak felállítani, hogy miként szegje meg adott szavát egy magyar ember, miként tagadja meg a saját hazáját. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.) A Hentzi szobor eddig egy emlék volt, egy szomorú emlék; most pedig egy élő oltárrá akarják átváltoztatni. Mire taníthatja ez a szobor az ifjúságot? Csak arra, hogy az idegen ország akkori császárnéjának (aki nem volt akkor Magyarország királya) parancsára, egy magyar születésű katonának dicsőség volt megszegni a magyar alkotmányra tett esküjét, amelyre az ország akkori királya is meg esküdött és amelyre az esküt akkori királya engedélyéből tette le; dicsőség volt az esküszegés után hazája ellen emelni fegyverét, hazájának védtelen fővárosát lövetni és ellejezteni mindent, ami egy hazafi előtt szent lehet. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélső baloldalon.)

Ez a tanítás nem más, mint méregcsepegtetés az ifjúság keblébe. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) amitől irtózni kell minden magyar szülőnek, aki valaha a hadapródiskolába száná gyermekét. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.)

Azt is tanítaná ez a szobor, hogy azoknak, akik hazánk életére törtek, érzébeöntik alakját; azokat pedig, akik hazájukat védtek, a veszthelyre vitték. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.)

Ha érthető volt, hogy abban a szomorú korokban, amelyre a nemzet őszintén fátyolt vetett, a boszúvágy-káröröme felállította azt a szobrot, mint örökös szegényt az országra, most csakugyan nem érthető, hogy újra fel akarják állítani oly időben, midőn Magyarország képezi a koronának legbívőbb támaszát.

Azt, hogy miképp értelmezi a hadsereg ezt az új szobor felállítást, megmutatja az „Armeeblatt”-nak, (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Félhivatalos!) közleménye, amelyben ezt olvassom:

A katonák érti azt, hogy most alaposan megváltozott helyi viszonyok közepette és egy rendkívüli esemény bevonása alatt a harc

emlékét más helyre viszik és egyáltalában nem sutyomban adják át a katonai ifjúság hű örököseinek és hecsülésének. Hentzinek és társainak szobra a helyváltozás következtében örökös ragyogásából semmit sem veszít. Alljon a császártól és királytól ujonnan megalapítva, szemben a magyar fővárossal, megráítva az igazságtalan népgyűlölet átkától, egy olyan ház előtt, amelyben a hadsereg ifjúsága a katonai hűség evangéliumára tanítatván, bajtalanul harcosokká nevelkednek. Csodálattal tekinthet fel az ifjúság Hentzire és társaira. (Zaj és nyugtalanság a szélsőbaloldalon.)

Tegnap ezekről a padokról egy 85 éves öreg ember sirva kérte önöket arra, hogy ne adják el a hazát; én pedig arra kérem önöket, hogy ne alázzák le a kedves hazát. (Élénk éljenzés a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Halljuk az interpellációt!)

Elnök: Fel fogom olvastatni.

Lakatos Miklós jegyző: (Olvassa.)

Sürgős interpelláció a miniszterelnök urhoz. „Igaz-e, hogy a Szent György-téri Hentzi-szobrot a hadapródiskola előtt fogják felállítani?”

Elnök: Közöltetik a miniszterelnök ural.

Báró Bánffy Dezső miniszterelnök: Tisztelt Ház! Méltóztassék megengedni, hogy Kossuth Ferencz képviselő ur ezen interpellációjára azonnal feleljek. (Halljuk! Halljuk!) Megvallom egész őszintén, hogy sok mindenre gondoltam, de arra nem, hogy ezen kérdésben, ezen napokban én hozzám interpelláció lesz intézve. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Ugy gondolom, hogyha visszaemlékezem én és ha visszaemlékeznek a képviselő urak is, nem fogják tagadhatni, hogy általános kívánság, általános óhaj, mondhatnám nemzeti remény volt az, hogy a Budavár védelménél elesett Hentzi tábornok s a vele együtt elesett többi katonák emlékére ott a Szent György-téren felállított oszlop azoknak sírjára helyeztessék. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) És most, midőn egy gyászos esemény következtében a felséges ur a nemzettel együtt Erzsébet királyné szobrának egy alkalmas helyet keresve, azon óhajjának, azon kívánságának adott kifejezést, hogy boldogult Erzsébet királyné szobra a Szent György-tér közepén álljon és ennél fogva ezen emlékoszlop onnan áthelyeztessék: most méltóztatnak a tervelt eljárásban sérelmet találni! (Zajos felkiáltások a szélső baloldalon: Miben! Micsoda ráfogás ez! Nagy zaj.)

Bartha Miklós: Magyarazza ki magát!

Elnök: Kérem ne szakítsák félbe a szónokot.

Báró Bánffy Dezső: Ugy, amint Kossuth képviselő ur mondta, czélszerűbb lett volna, ha egyáltalán a szobor eltávolítása iránt intézkedés nem történt volna. Én úgy hiszem, hogy az egész eljárásban semmi egyéb nincs, mint a felség óhajjának megfelelően kogyeleletes intézkedés: egyfelől a királyné szobra (Helyeslés), másfelől az onnan áthelyezendő szobor tekintetében az eddig kívánt, az eddig óhajtott megoldás. (Zajos ellenmondás a szélsőbaloldalon.) Mert tisztelt Ház, mi lett a felséges ur rendelkezése folytán elhatározva? Az, hogy a különben is legközelebb felhagyandó régi katonai temetőből elszállítatván az összes ottan eltemetett, elesettek csontjai, azok a Lipótmezői dűlőben — gondolom így hívják — épített hadapródiskola, helyreállítására, bekerített területére szállíttassanak át, ott egy, mondhatnám, ossarium állíttassék és erre síremlékként, az eddig Szent György-téren állott oszlop felállíttassék. Azt gondolom, ez eljárásban egyáltalában semmi olyan nincs, ami jogot és indokot adott volna Kossuth Ferencz képviselő urnak azok elmondására, amik itt elhangzottak és amikre én részben a korona, részben a nemzet iránti gyűbécsgésségből reflektálni egyáltalában nem kívánok. Azt gondolom, nem is czélszerű, nem is szükséges, nem is helyes, nem is indokolt, ezen kérdésnél politikai motívumokat keresni. Méltóztassék meggyőződve lenni, hogy nem kereste az, aki intézkedett, nem kereste az a kormány, amely különben a korona minden ténycéért felelős és úgy gondolom, nem helyes, ha méltóztatnak az urak is keresni. Ezekben adva meg feleletemet, kérem, méltóztassanak azt tudomásul venni. (Élénk helyeslés jobbfelől. Nagy zaj a bal és szélsőbaloldalon.)

Kossuth Ferencz: Tisztelt Ház! Nem vehetem tudomásul a miniszterelnök választát. Mi e kérdésből politikai kérdést nem csinálunk, egyszerűen hazafisági kérdést. Helyes lenne az, ha az emlékoszlopot a sarkertben állítanák fel, de az nem helyes, ha a magyar fiatalság elé állítanák, mint példát arra, hogy miképp jutalmazták azt, ha a magyar ember saját hazáját megtámadja. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

Báró Bánffy Dezső miniszterelnök: Tisztelt Ház! Még egynehány szavam van. (Halljuk! Halljuk!) Kossuth Ferencz képviselő ur beszédében úgy először, mint most, példáról beszélt. Én példáról nem tudok semmit; mert az, hogy Kossuth Ferencz képviselő ur egy lap cikkére hivatkozik, egyáltalában nem oly természetű dolog, hogy az mint intézkedés és példa fogadtathatnék el. Amint a „Magyarországnak” vagy az „Egyetértésnek” vagy az ellenzéki és kormányparti többi lapoknak joguk van egyes kérdésekben állást foglalni, tekintettel a magok függetlenségére, úgy van joga az „Armeebblatt”-nak is, amely, kijelentem, egyáltalában nem hivatalos közlöny sem a hadügyminiszternek, sem a hadseregnek. Következésképp a példára való hivatkozás jogosultságát nem ismerem el. (Helyeslés a jobboldalon.)

Elnök: Tisztelt Ház! Felteszem a kérdést; a kérdés az, tudomásul veszi-e a Ház (Élénk felkiáltások a bal- és szélső baloldalon: Nem! Nem!) a miniszterelnök ur feleletét, igen vagy nem? (Igen! Nem!) Kérem azokat, akik tudomásul veszik, álljanak fel. (Megtörténik. Felkiáltások a bal- és szélső baloldalon: Hoch! Hoch!) Többség. A Ház tudomásul vette, az ülést bezárom.

(A szobor-ügy a pártkörökben.)

Kossuth Ferencznek a képviselőházban ma előterjesztett sürgős interpellációjával és a miniszterelnök válaszával a Hentzi-szobornak ügye, a függetlenségi pártiak mai tervei szerint, még nem kerül le a napirendről. A függetlenségi és 48-as párt a holnapi ülésben ismét fel akarja vetni a kérdést a napirend-vita során, sőt az ülés végén, hír szerint, Hentaller Lajos új interpellációt is fog e tárgyban a kormányhoz intézni.

A nemzeti párt, amely ma tudvalevőleg nem vette tudomásul a miniszterelnök választát, bár még nem határozott e kérdésben, a mutatkozó jelek szerint csatlakozni fog a függetlenségi párt mozgalmához. Erre vonatkozólag azonban párthatározatot csak a holnapi konferenciájában fog hozni.

(A Hentzi-szobor új helye.)

„A hadapródiskola palotája előtt állítják föl a Hentzi-szobrot”. Csak ennyit mondott ma Kossuth Ferencz, ennyit konstatál az ellenzéki sajtó. Hol van, mennyire a fővárostól ez a „palota”, milyen helyre jut a szobor, arról nem esett egy szó sem. Persze, mert erről nem jó beszélni annak, aki izgatni akar a terv ellen.

Hogy tiszta képet adjunk a szobor új helyéről, kiküldtük egyik tudósítónkat a hadapródiskolába. Erről a valóságos utazásról és hosszas kutatásáról tudósítónk a következőket jelenti:

Aki nem sajnál negyven krajczárokat költeni utköltésre, az üljön fel a B. K. V. V. részvénytársaság egy olyan kocsjára, amely a „Károlykaszárnya” és „Szép Ilona” közt közlekedik. Tanácsos, hogy egyuttal valami vaskos regénykötetet is vigyen magával, mert az ut különben még hosszabbnak fog tetszeni, mint amilyen a valóságban. Pedig így is elég hosszú. Budapesti ember azonnal tisztában lesz a távolsággal, ha megtudja, hogy husz krajczárt követel a villamos kocsikalauza a jegyért. Példátlán összeg ez a mi olcsó közlekedési viszonyainkhoz mérve. A vámsorompón túl, a hadai hegyek közé viazi a villamos kocsizert a pénzért az utast. Pusztán, javarészen lakatlan szőlőtelepek között vezet az ut.

A végállomáson aztán, a kalauz barátságos útbaigazítása után, elindul az ember, hogy felkeresse a hadapródiskolát, melynek udvarára, díszül szánták Hentzi generális szobrát.

Hatalmas térségen van a pavillonrendszerben épült hadapród-iskola, melyet a villamos vasút vágányaitól letérő úton negyed órai gyaloglás után lehet elérni. Az út mentén kőfal húzódik végig, mely az egész óriási térséget körülveszi.

Kétszáz lépésnyi távolságra az uttesttől, a bekerített térség közpén áll a hadapród-iskola főépülete. Monumentális épület, melyen az tűnik fel első sorban, hogy homlokzata, minden sablontól eltérően, nem az uttest felé van fordítva, hanem arra merőleges vonalat képez. A főépület előtt terrasz-szerű emelkedés van. Ez a Hentzi-szobor jövődéli helye. Magától az országutól körülbelül 200 lépésnyire lesz, teljesen körülzárt helyen, majdnem hozzáférhetetlenné téve a nagyközönség számára. A hidegkúti utról a szobor egyáltalán nem lesz látható, mert egy, az uttesttel párhuzamosan haladó, a hadapród-iskolához tartozó emeletes tisztiak teljesen elzárja a kilátást a terraszra. Bármily magas talpuzatra kerüljön is a Hentzi-szobor, az uthoz közel álló tisztiak mégis el fogja fogni, miután mögötte, kétszáz lépésnyire a főépület előtt, lesz felállítva.

Mégis van egy mód, melylyel majd a felállítandó Hentzi-szobor az utról nézve is látható lesz. Hatalmas telegráf-póznák állanak az uttest mentén. Aki nem sajnálja majd a fáradságot és felmászik egy ilyen telegráf-póznára, az megláthatja majd a Hentzi szobrát.

(Gróf Széchenyi István jóslata.)

Akit a hálás utókor a legnagyobb magyar-nak nevezett, akinek proféta lelke a nemzetét ért nagy örömeiket és gyászokat előre megjegyezte, gróf Széchenyi István a Hentzi-szobor sorsát is megjósolta. „Önismeret” című könyvében megírja, hogy valamikor, egy szeretett király teljesíteni fogja a nemzet óhaját, s akkor elkerül a Hentzi-szobor mostani szembengró helyéről. De a magyar nemzet a szobrot nem fogja soha lerombolni, hanem a legnagyobb kegyelettel viszi valamely más helyre, mert ellenségeiben is tisztelni tudja az igazi hőst.

Gróf Széchenyi István „Önismeret” könyvében (Albenaem kiadása, 1875.) a száztizedik oldalon betűről-betűre ezeket írta:

Hentzi monumentuma, melyet a magyarnak kifogyhatatlan lelki vigasztalására épen azon helyre raktak, hová a még meg nem gyilkolt nemzet épen Corvin szobrát óhajtott állítani, — Corvin szobrát, ki... zsarnok, de okos és jó szívé, a nemzethez hű zsarnok volt — kérdem, Hentzi monumentuma örökre meg fog-e állni mostani helyén és nem jön-e még idő, mikor az életnek megint visszaadott magyar, azt ugyan lerombolni soha nem fogja — mert ellenségében is tudja tisztelni az igazi hőst — de legnagyobb kegyelettel — valami más, nem oly szembeötlő helyre viendi, mikép az ne bökösse a magyar szívet szüntelen, miní egy távozni soha nem akaró „szemrehányási kísértet”...

(Bartha Miklós a Hentzi szoborról.)

Nem a messze múltból akarunk a függetlenségiek egyik vezérférfiának szavaiból idézni. 1896. november 3-án, csütörtökön, Bartha Miklós „Fejedelmi megoldás” címen a saját neve teljes aláírásával a következőket írta:

... Ki merné tagadni, hogy I. Ferencz József, uralkodásának épen az ötvenedik évében, mikor megszállják dicsőségének terveinek, csalódásainak és sikereinek összes nagy emlékei, a személyes áldozatnak a megmérhető nagyságát tette a haza oltárára, midőn úgy határozott, hogy a Hentzi-emlék eltávolítását? Az engesztelődésnek és uralkodói gyengédségnek ennél meg hatóbb példáját a mi történelmünk felmutatni nem képe.

Elvégre is Hentzi az Ő katonája volt, az Ő hűségében szenvedett hősi halált, az Ő zászlója alatt vérzett el.

Az idők változtak. Megváltozott a kormányzati rendszer. Ferencz József Magyarország koronás királya lett. De fejedelmi szívében bizonyára tovább élt az a ragaszkodás, mit azok iránt érzett, kik ifjúkori küzdelmének részesei s Neki személyes híve valának.

A közjogi törvények föléledése nem nyomhatta el a szívnek törvényeit.

Másfelől igaz, hogy nemzetünk lelkében állandó keserűséget ébresztett a komor emlék.

Itt tehát két erős indulat mérkőzött meg a király szívében. A személyes kötelezettség érzése küzdött azon gyöngédséggel, melyet uralkodói lelke irányunkban táplál. Az uralkodó legyőzte önmagában az ember tiszteletével — ha ez a kifejezés egyáltalában használható — emberfölötti lett.

Igy fogom fel a legújabb fejedelmi elhatározását s e felfogás hatása alatt minden magyar ember hódolattal borul le Ferencz József királyi lelkének nagysága előtt.

Bartha Miklós.

Ma megint ír Bartha Miklós a Hentzi-szoborról. Bizonyosan holnap is. S aki ma olvassa, hiheti-e, hogy november 3-ától november 11-éig csak egy hét mult el?

KÜLFÖLD.

Az osztrák államszolgák fizetése. Az osztrák Reichsrath költségvetési bizottságának mai ülésén Pietak előadó előterjesztette az albizottság javaslatát az állami szolgák fizetésének rendezése tárgyában. A vita során felszólalt Kaizl pénzügyminiszter is, aki azt hangsúlyozta, hogy a kormány a szolgák helyzetének javítására törekszik, de kell, hogy a kiadásokban bizonyos mértéket tartsanak. A szolgák fizetéséről szóló javaslat 3½ milliónyi kiadási többletet okoz. A kormány jó szándékát tehát nem lehet kétségbevonni. A miniszter biztosítja a bizottságot, hogy a díjnokok ügyét nagyon is szíven hordja és meg akarja szüntetni a díjnokok helyzetének bizonytalanságát. Ezzel egyidejűleg javítani akarja a segédszolgák helyzetét is és gondoskodni akar az elaggott és rokkant alkalmazottak biztosításáról. Kéri a bizottságot, hogy ne hiúsítsa meg tulságos nagy követelésekkel a tervbe vett reformok sikerét. A miniszter kívánatosnak tartja a kezelési fölösleg évi összegének leszállítását, de erre a tartaléokra szükség van minden költségvetésben. A múlt év és talán a jövő év fölöslege is remélhetőleg elkerülhetővé fogja tenni, hogy a valuta-szabályozás céljaira kölcsönt vegyenek fel. A vitát holnap folytatják.

A párisi béketárgyalások. A spanyol miniszterek ma jelentést várnak Montero Riostól, hogy azután a béketárgyalás dolgában határozatot hozzanak. Nem tudják még, hogy Vilmos császár Spanyolországban ki fog-e kötni. Egy ujság azt ajánlja, hogy a császárt válaszzák meg választott bíróvá, ha a békebizottság nem tud megegyezni. A „Herald” szerint a kormány el van tökélve, hogy Spanyolországban a Filippini-szigetek fölött való szuverenitásáról nem mond le. A hátrás-szövetség hatalmai és Franciaország különben kijelentették, hogy támogatják Spanyolországban a Filippini-szigetek átengedése ellen való tiltakozását.

A kiegyezés.

(Távirati tudósítás.)

A vám- és kereskedelmi szövetség tárgyalására kiküldött osztrák albizottság ma befejezte az egész törvény megvitatását.

Kaizl, a javaslat előadója, a kiegyezési bizottság legközelebbi teljes ülésén — valószínűleg 17-én — fogja előterjeszteni a tárgyalások eredményéről szóló jelentését.

Az albizottság mai üléséről a következő tudósítást kaptuk:

Bécs, november 11.

Az osztrák albizottság ma a tizennegyedik cikket tárgyalta.

Maunthner a következő indítványt nyújtja be: A két államfél valamelyikének állami hatóságai részére szükséges szállítások kiadásánál nem szabad egyéb kvalifikációtól vagy az áru minőségétől eltekintve, annak döntőnek lenni, vajjon a pályázó osztrák, illetőleg magyar állampolgár-e, vagy pedig az áru osztrák, illetőleg magyar eredetű-e. A közös minisztériumok hatáskörébe tartozó igazgatási ágak részére szükséges szállításoknál azok kiadásának, egyenlő feltételek mellett, az osztrák, illetőleg a magyar pályázók között a kvótarány szerinti kell történnie, minden termelési ágra nézve külön.

Karlík elismeri, hogy a tizennegyedik cikket teljes egyenlőséget állapít meg a két államfél kereskedői és iparosai között. Minthogy azonban a régi szövegezés is ugyanígy szólt és a magyar ma a munkák a listának az osztrák pályaudvarokon való raktározására nézve ugyanis lényeges és az osztrák malomipart megkárosító előnyökben részesültek, a szónok határozati javaslatot jelent be a tizennegyedik cikkhez.

Az albizottság ezután a tizennegyedik cikket a módosító indítványok elvetésével elfogadta.

Következik a házalásról szóló tizenötödik cikket tárgyalása.

Maunthner a következő indítványt nyújtja be: A házalás rendezése mind a két államterületen az illető kormányoknak marad fentartva. Az egyik területen adott házalási engedély nem jogosít fel a házalói kereskedés gyakorlására a másik területen.

Axmenn ezt az indítványt teszi: A házalást a két államfél önállóan rendszabályozza; semmiesetre sem szabad új házalási engedélyeket kiadni. Az eddigi házalóknak csak amaz államterület országában szabad házalniok, ahová illetékesek.

Kaiser támogatja Axmann fejtegetéseit.

Weigelsperg osztályfőnök, a kormány képviselője, a tizenötödik cikket változatlanul elfogadását kéri.

A tizenötödik cikket Kaizl előadó zárszava után változatlanul elfogadták. Szintúgy a szabadalmak védelméről szóló cikket és a védjegyek és minták védelméről szóló 17-ik cikket.

A posta- és táviradaügyről szóló XVIII. cikk-nél Kaiser képviselő azt mondja, hogy Ausztria nagyon károsodik általa, hogy Magyarországon nincs olyan postaszervezési illeték, mint Ausztriában, kívánja tehát, hogy Ausztriában szüntessék meg a posta- és táviradi illetéket.

Neubauer osztályfőnök, a kormány képviselője, megjegyzi, hogy ez nemsokára meg fog történni.

Lecher a két állam posta-, távirada- és telefon-díjainak egyenlővé tételét indítványozza a helyi tarifák kivételével. Szóló olcsó díjzabást sürget a tervezett brünn-budapesti telefon számára.

A 18. cikket erre változatlanul elfogadják, ugyszintén a szellemi és művészeti tulajdon védelméről szóló 19. cikket. A 20. cikk-nél, amely azoknak a részvénytársaságoknak, közkereseti társaságoknak és gazdasági szövetkezeteknek a jogosságáról szól, amelyek a monarchia másik államára is kiterjesztik működésüket, Lecher képviselő üdvözli a kormányt az azt a szándékát, hogy ezen a téren reformokat akar életbe léptetni és különösen az előljárók és az alapítók polgári és büntetőjogi felelőssége mellett emel szót.

A cikket ezután változatlanul elfogadják.

A részvénytársaságokról szóló 20-ik cikk-nél Kohl miniszteri tanácsos, a kormány képviselője kifejti, hogy az osztrák engedélyezési rendszer az engedélyező hatóságok belátásán alapszik és ezekre a hatóságokra a teljes felelősség kötelezettségét rója.

Az állategészségügyről szóló 21-ik cikk tárgyalásánál Dvorzák kimutatja, mennyire passzív a Magyarországgal való állatkereskedelem maréga.

Nem csodálkozik tehát azon, hogy Magyarországból olyan gyakran hurcolnak be járványos állatbetegségeket, annál is inkább, mert Magyarország állategészségügyi tekintetben nem tart lépést Ausztriával. Szólvágyelmezett arra, hogy a marhavész-bizottság 1896-ban a Magyarországgal való állategészségügyi egyezmény megkötése ellen nyilatkozott. Beteg állatokat mindjárt a határon kellene visszautasítani. Minden ország kell, hogy védekezhesek fertőzött vármegyékéből származó állatok behozatala ellen. Szólvágy három határozati javaslatot jelent be az állatbetegségek behurcolása ellen való védekezés és az állategészségügyi törvények hozatalának és reformálásának teljes szabadsága tárgyában.

A műborról, valamint a mezőgazdasági termékek hamisításáról szóló 22. cikk tárgyalásánál Axmann azt kívánja, hogy mind a két kormány tegyen intézkedéseket az iránt, hogy a műborra és borféle italokra nevezetileg tilalom bocsáttassék ki.

Báró *Dipauli* kereskedelmi miniszter rámutat arra, hogy e tekintetben első sorban a gyakorlati szempontok az irányadók.

Beck miniszteri tanácsos, a kormány képviselője, kijelenti, hogy a műborról szóló törvény reformja folyamatban van és ezélszerű, hogy Ausztriában és Magyarországon megegyező rendelkezések legyenek.

A 22-ik cikket változatlanul elfogadják.

A vám- és kereskedelmi értekezletről szóló 23. cikket rövid vita után szintén változatlanul elfogadják, valamint a 24. cikket is.

A 25. cikknél, amely a vám- és kereskedelmi szövetség tartamát 1899. január 1-től 1907. december 31-ig állapítja meg, *Mauthner* azt indítványozza, hogy a vám- és kereskedelmi szövetséget tizenöt észendőre kössék meg, és ha felmondás nem történik, újra tizenöt észendőre terjesztessék ki.

Ezt az indítványt elvetik és a 25. cikket változatlanul elfogadják.

Ezzel az egész vám- és kereskedelmi szövetség elintéztetett.

Ezután tárgyalás alá vette a bizottság azt a törvényt, amely a kormányt e törvény végrehajtására felhatalmazza.

Az 1. és 2. szakaszokat változatlanul elfogadják.

A 3. szakasznál (végrehajtási szakasz) Kaiser a következő indítványt nyújtja be:

E törvény egyidejűleg lép életbe azzal a törvényvel, amely megállapítja Ausztria országának a közösgyi kiadások fedezéséhez való hozzájárulását az 1899—1907. évekre, feltéve, hogy a megfelelő rendelkezések a közösgyi kiadások fedezéséhez való hozzájárulást illetőleg Magyarországon az 1899—1907. évekre törvényerőre emelkednek.

Bilinski ellenzi Kaiser indítványát, minthogy a közösgyi kiadásokhoz való hozzájárulásnál megszabott összegről van szó és a kvóta-ardnyit akkor is meg kellene állapítani, ha a vám- és kereskedelmi szövetség nem alkotnának meg. Tekintettel arra az agítáczióra, amely Magyarországon az önálló vám- és kereskedelmi terület iránt folyik, a junktim kimondása a magyar kormánynak a közsvám- és kereskedelmi terület megvédésénél nagy kárára volna. A szónok azt a meggyőződését fejezi ki, hogy a kvótát Magyarország erőbeli szaporodása következtében föl kell emelni.

Lecher pártolja Kaiser indítványát és hangsúlyozza, hogy az első kiegyezési törvénynek, amely a ház elé kerül, magában kell foglalnia a kvótával való junktimot, ha csak nem akarunk egyáltalán lemondani a junktimról.

Kaiser azt mondja, hogy az egész eljárás arra mutat, hogy nemcsak a javaslatot akarják változatlanul elfogadtatni, hanem a kvóta javítására vonatkozó ígérést is ígrekeznek visszavonni.

Kaftan előadó kijelenti, hogy mivel az albizottságnak az a feladata, hogy a vám és kereskedelmi szövetséget előzetes tárgyalás alá vegye és nincs feljogosítva arra, hogy ezen túl menjen

és egy új szakaszt iktasson be a junktimot illetőleg, ő nem ajánlhatja Kaiser indítványának elfogadását.

Erre az albizottság Kaiser indítványát hét szavazattal öt ellenében elvetette és a végrehajtási szakaszt változatlanul elfogadta.

Ezzel az egész törvényt letárgyalták.

Kaftan előadó a kiegyezési bizottság legközelebbi teljes ülésén, amelyet előreláthatólag e hónap 17-én fognak megtartani, elő fogja terjeszteni jelentését.

A bank- és valuta-javaslatok tárgyalására küldött albizottság ma szintén befejezte a bankstatutum tárgyalását s az egészet változatlanul elfogadta.

A Dreyfus-pör reviziója.

Páris, november 11.

A „Journal” fölhívja a figyelmet Cavaignac volt hadügyminiszter vallomásának terjedelmes voltára s azt mondja, hogy Henry hamisítása volt az, ami a semmitőszéket ezen a kihallgatáson hosszasan foglalkoztatta. Zurlinden és Chanoine volt hadügyminisztereket újra megidézik. A „Journal” lehetségesnek tartja, hogy a Picquart ellen indított vizsgálatot még korántsem fejezik be, hanem alávetik a semmitőszék határozatának. A „petit bleu”-ról azt mondja a „Journal”, hogy a „petit bleu” írásának szakértői megvizsgálását mellőzni lehetett volna, mert az teljesen elüt Picquart írásától.

A „Temps” szerint Cavaignac volt hadügyminiszter a semmitőszék előtt tüzetesen kifejtette a Dreyfus vallomásra vonatkozó bizonyítékokat és hangsúlyozta, hogy nem terjesztették az összes iratokat a semmitőszék elé. Nevezetesen nem volt a semmitőszék előtt Lebrun-Renaud kapitány nyilatkozata, a melyben két más tisztnek Dreyfus vallomására vonatkozó tanuvallozásait saját aláírásával megerősítette. Végül kijelentette Cavaignac, hogy nem vállalhatja el a felelősséget újabb iratok előterjesztéseért, minthogy ez a kormány dolga.

Ugyancsak a „Temps” szerint Picquart ellen a vizsgálatot a jövő hétfőn vagy kedden befejezik.

Páris, november 11.

Delcassé külügyminiszter, a mint értesült róla, hogy egy esti lap egy Dreyfusról szóló cikkben gróf Münster párisi német nagykövet leányának a nevét említette, azonnal fölkereste gróf Münster, hogy a kormány nevében élénk sajnálkozását és megbotránkozását fejezzék ki az eset miatt, amelyet nem ítélt el eléggé.

Páris, november 11.

Fournier szocialista képviselő tudatta Dupuy miniszterelnökkel, hogy interpellációt fog hozzá intézni amiatt, hogy Gochier ellen, a hadseregről szóló könyve miatt, megindították a bírói eljárást. Dupuy az interpellációt hétfőre elfogadta.

Boyer szocialista képviselő tudatta Freycinet hadügyminiszterrel, hogy interpellációt fog hozzá intézni Picquart fogságának meghosszabbítása miatt. Freycinet elvben elfogadta jövő keddre a diskussziót.

Róma, november 11.

Az „Italie” fantasztikus koholmányának jelenti ki azokat az értesüléseket, amelyek alapján a párisi „Intransigeant” azt állította, hogy Panizzardi a párisi olasz nagykövetség katonai attachéja az olasz kormányának titkos írású táviratot küldött volna, amely Dreyfus bűnösségét állítólag bebizonyítottnak tünteti fel.

TÁVIRATOK.

A német császár utja.

Balbek, november 11. A német császári pár ma reggel, nagyon hideg éjszaka után, még egyszer megnézte a romokat, azután leleplezték a szultán parancsára állított emlékkövet. Este 6 órakor a császári pár Beirutba érkezik, ott a „Hohenzollern”-re száll és holnap reggel 6 órakor elutazik.

Beirut, november 11. A német császári pár a balbeki emlékkő leleplezése után kocsin Muallakahba ment, ahol sátrak alatt reggeliztek. Beirutba vasuton tértek vissza. Megérkezésük után a császárné kocsin, a császár pedig lóháton járta be az ünnepi dísz öltött utcákat. Este hét óra tájban a császári pár a „Hohenzollern” yachtra ment. A kikötő és a város fényesen ki volt világítva és számos helyen tűzijátékot rendeztek.

Páris, november 11. A Havas-ügynökségnek jelentik Madridból: A régens-királyné egy udvari tisztviselőt fog Karthagénába küldeni sajátkezűleg irt levéllel, amelyben a német császári párt meghívja Madridba.

Salisbury beszéde.

Pétervár, november 11. A lapok lord Salisbury beszédéről írva, különösen kiemelik annak aggasztó hangját. A „Novoje Vremja” írja: A beszéd korántsem oszlatja el azt az aggodalmat, amelyet az angolok fegyverkezése előidézett. Ámbár a beszéd külsőleg nem volt kihívó hangon tartva, mégis olyan szándékokat árul el, amelyeket az angol kormány csak a szárazföldi hatalmak, nevezetesen Oroszország és Franciaország legvitalisabb érdekei kárára hajthat végre.

A „Petersburger Zeitung” azt mondja, hogy a beszéd annak a brit politikának rehabilitálását jelenti be, amely egyetlen ágyúlövés nélkül lemondásra kényszerített egy nagy hatalmat.

Küldöttség a bánnál.

Zágráb, november 11. Gróf Khuen-Héderváry horvát bán az ogulini határkerület egy küldöttségét fogadta ma. A bán ez alkalmából megemlítette, hogy annak a vasutnak a kiépítése, amely a horvát határt Dalmáciával össze fogja kötni, nagyon közel van a megvalósuláshoz, amit röviddel ez előtt épen nem lehetett állítani. (N. Fr. Pr.)

A görög válság.

Athén, november 11. A kormány a kamara összeülésének huszonöt napra való elhalasztását fogja kérni. Az új választások február elején lesznek.

A norvég zászló.

Krisztiania, november 11. A storthing ma valamennyi szavazattal egy ellenében elhatározta a tisztán norvég lobogó használatát az unió jelvénye nélkül.

Kréta kiűritése.

Kána, november 11. Izmail bey, akit a szultán visszahívott, egy ma induló gőzhajóval Konstantinápolyba utazik.

A pestis.

Pétervár, november 11. A hivatalos lap részletesen ismerteti azokat az óvintézkedéseket, amelyeket az oldenburgi herceg vezetése alatt álló bizottság Szamarkandban és a szomszéd területeken a pestis terjedésének megakadályozására tett. Onszobban a község 357 lakosa közül október tizenötödikéig 219 halt meg pestisben. Október tizenötödikétől november másodikáig 14 ember halt meg és 19 kapta meg a betegséget. November másodikán Onszobban még 14 pestises beteg volt. A következő két napon nem fordult elő újabb megbetegedés. A szomszéd telepeken és Szamarkand vidékének többi községében, ugyyszintén Bokharában egyáltalán nem fordult elő pestises megbetegedés.

HIREK.

UJ REGÉNYÜNK.

Lapunk legközelebbi számában új érdekfeszítő regény közlését kezdjük meg Pierre Dax kiváló francia író tollából.

SZERELEM NÉLKÜL.

ezime a regénynek, mely az újabb francia regényirodalomnak egyik legfigyelemreméltóbb terméke. Művészi virtuóz-mesészővés, megkapó leírások és mélyreható finom lélekanalízis jellemzik e munkát, mely emellett elejétől végig érdekfeszítő olvasmány. A szerző finoman, szelíven tárja elénk egy nő lelki küzdelmeit, aki szerelem nélkül lesz nevére egy gazdag, előkelő, de léha, üres férfinak és mestéri kezzel rajzolja meg azt a harcot, melyet hősnőjének a férjével, a társadalommal és saját énjével kell megvívnia, mely harcából végre diadalmasan kerül ki, megtalálva küzdelmeinek czélját: a boldogságot.

Olvassék kétségtelenül nagy élvezettel fogják olvasni e regényt, mely Franciaországban is nagy sikert aratott.

Lapunk mai száma 20 oldal.

— Az új államtitkár. Gróf Sécshényi Manó, az ő felsége személye körüli miniszterium újonnan kinevezett államtitkára ma Budapestre érkezett, hogy bemutatkozzék a kormány tagjainak. Ma délután látogatást tett a miniszterelnöknél, aki tudvaleg ez az idő szerint az ő felsége személye körüli miniszteriumnak is vezetője.

— A külügyminiszter Budapestén. Gróf Goluchowski Agenor közös külügyminiszter, kinek itt-létét már megemlítettük, hosszabb látogatást tett ma délelőtt báró Daniel Ernő kereskedelmi miniszternél és délután báró Bánffy Dezso miniszterelnöknél. Valószínűleg a holnapi napon visszatér Bécsbe.

— A társaságból. A miniszterelnök ifjabbik fia, báró Bánffy Ferencz, mint Kolozsvárról írják, eljegyezte Petrichevich-Horváth Ida kisasszonyt.

— A pápa és I. Ferencz József jubileuma. I. Ferencz József király ötvenéves császári jubileuma, mely december másodikán lesz, pénteki napra esik. XIII. Leo pápa ez alkalomból az osztrák-magyar monarchia területére a bőjt alól teljes felmentést adott. Ez a dolog az otthon ünneplő közönséget érdeklí leginkább, mert a fővárosba felránduló közönség, ha ide mint utas jön, már régebbi idő óta felmentést élvez minden alkalomkor a bőjt alól.

— Személyi hír. Szógrény-Marich osztrák-magyar nagykövet családjától Berlinbe érkezett és átvette az ügyek vezetését Lászlófalvi Velics Lajos első nagykövetségi tanácsostól.

— Gniowosz. Bécsben nagy esemény lévén egy kis párbaj, ma is hosszabb telegrammokat kaptunk Gniowosról. Ezek szerint Gniowosz képviselő állapota állandóan kielégítő. A mai nap folyamán Jenő főherceg is tudakozódott hogyléte felől, gróf Thun miniszterelnök személyesen tett nála látogatást, gróf Goluchowski táviratilag tudakozódott. Igen sok távirat és rokonszenves nyilatkozat érkezik Galicziából is, amelyekben köszönetet mondanak Gniowosz képviselőnek a lengyel nemzet becsületének megvédéséért.

— Temetés. Gelléri Miksa kartársunkat, akitnek halálaintrét jelentettük már, ma délután helyezték örök nyugalomra. Temetésén a budapesti újságíróknak nagyrésze megjelent és igaz fájdalommal kísérte utolsó útjára a korán megért kollegát. Igaz fájdalommal, mert az ő halálában az újságíró sorsának tragikuma nyilvánult meg. Dolgozott nap-nap után, átvirrasztotta az éjszakákat, egész élete csupa lázas munka, irgatótság és szenvedélyesség volt. A túlfeszített fizikum aztán fölbomlik és végre megtagadja a szolgálatot. A

mai temetésén a halott fölött Rákosi Jenő mondott bucsuztatót. A beszéd ezekkel a szavakkal végződött:

„Álom, vágy elröppent belőled, az anyag maradt meg, amely itt fekszik előttünk a koporsóban. Hadd írjuk fejfádra a szeretetünket, hadd magasztaljunk fel utódjára hűségédért, szeretetedért, szerénységédért, kötelességtudásodért és ami mindnyájunknak mindennél kedvesebb: magyar szivedért. Emlékünk kíséren nyugvóhelyedre. Istenhozzánk érje utól lelkedet, amely tisztább világba röppent.”

— Erzsébet királyné emléke. Erzsébet királyné lelkiüdvéért az angol kisasszonyok lipót-utcai templomában még egyre gyászmiséket mondanak, meg pedig hétköznap minden reggel hétkor és vasárnap nyolcz óraker. A királyné nevenapján, november 19-én az angol kisasszonyok templomában és a főváros több templomában gyásztisztítélet lesz, az iskolákban pedig gyászünnepélyeket tartanak.

— A pestis után. Bécsből jelenti tudósítónk: A közsegtanács dr. Pöcht, aki a pestis alkalmával különösen kivált buzgóságával, valamint az Erzsébet apácza-rendnek több tagját, akik a betegek ápolásában nagyon buzgólkodtak, a Salvator nagy érdemmel tüntette ki. Mucha igazgatónak és a betegházak több igazgatóinak pedig a köszönetét fejezte ki. A kitüntetettek közt van egy zsidó orvos, dr. Mayer Miksa is, akit az antiszemita lapok nagyon erősen támadtak ugyan, de akit azért mégis meg kellett valahogy jutalmazni, mert nem leletett szolgálatait letagadni.

A „pestis-kitüntetések” alkalmával Gregorig is kitüntette magát. Ugyanis Nothaegel tanár számára is kért valami kitüntetést, „mert — ugymond — a pestist több napon át a saját testében őrizte.” Ezért aztán Gregorig jutalmul egy diszkótészes „Sulchban arucht” (a zsidók törvény- és szertartáskönyve) akart neki adni. Erre már Luegert is elhagyta a türelme és figyelmeztette Gregorigot, hogy komoly dolgok tárgyalásánál ne csináljon rossz élceket.

— Háborúság egy szerb plébániáért. A délvidéki szerbek körében — mint temesvári levelezőnk jelenti — izgatottan tárgyalják a temesvári-gyárfárosi szerb plébánia dolgát, melyet nemrég akartak betölteni választás útján. Belesztin Illés szerb pádei plébános lett megválasztva, de nem kapta meg a szavazatok kétharmadát s így a választása érvénytelen volt. A temesvári püspöki szentszék úgy segített a dolgon, hogy Belesztint kinevezte, de a kisebbség ebbe nem nyugodott bele, hanem megfélebbizte az ügyet a karlóczai metropoliai tanácshoz, melynek döntését izgatottan várják.

— Bucsú a Lipótvárosban. A lipótvárosi bazilika védőszentjének, Lipótnak, kedden, november 15-én lesz az emlékünnepe. Ez alkalommal Lollok Lénárt prépost-plébános délelőtt 10 óraker ünnepi misét mond. A kerületben a bucsút 20-án tartják meg. A bazilikában reggel hét óraker kezdődnek az ájtatosságok. Fél tízker Vodicska Lajos káplán ünnepi szentbeszédet mond, tíz óraker pedig ünnepélyes nagymise lesz.

— A Magyar Színház váltói. Hogy a Magyar Színház mily súlyos válságokkal küzdött, az a közönség előtt eléggé ismeretes. Pár hónappal ezelőtt a részvényesek közt nagy háboruszkodás tört ki, melyet az érdekelt színházi körök csak nagy erőfeszítéssel tudtak elsimítani. De az ellentétek azóta még jobban kiélesedtek a két fő részvényes: Evva Lajos és Hegedüs Béla között, olyannyira, hogy Evva teljesen vissza akar vonulni a színházról. Legalább arra enged következtetni az alábbi eset. Pár nappal ezelőtt járt le egyik előkelő banknál a Magyar Színház három, összesen 40.000 forintról szóló váltója, melyen mint elfogadók Hegedüs Béla és Tomcsányi László szerepelnek, Evva Lajos pedig mint kezés. A színház nem tudott fizetni s a legtermészetesebb módhoz fordult, tudniillik a váltók prolongálásához. A bank Evva aláírása nélkül nem fogadta el a színház újabb váltóit. Evva pedig a

újabb váltók zsíralását érthető okokból megtagadta, és kénytelen volt a váltókat magához váltani, mert a banknál levő nagyobb depotját e 40.000 forinttal megterheltek. Ezután Evva nem tehetett mást, minthogy a váltókat megóvatoltatta. Színházi körökben nagy érdeklődéssel várják az új folytatását és nem lehetetlen, hogy már legközelebb nagyon kellemetlen urak fognak a Magyar Színházban „vendégszerepelni”.

— A prágai tüntetések. Prága város tanácsa ma a következő felhívást tette közzé:

„Prága királyi főváros lakosaihoz! Az utóbbi időben ismét azon vannak egyesek, hogy az esti órákban tüntetések által megzavarják a város nyugalmát. Szándékuk nyilvánvaló: a város jó hírnevét akarják romlani. A józan polgárok kötelessége ezt a törekvést már csírájában elfojtani, hogy így megsemmisítse azoknak még a reményeit is, akik erre a gonosz munkára vállalkoznak. Igyekeztek mindenki tőle telhetőleg elküldni az összejutkozóéseket, hogy a város jó hírnevén csorba ne essék.”

Ez a felhívás, úgy látszik keveset használt, mert ma este ismét volt Prágában egy kisebbfajta tüntetés, amelynek a legérdekesebb epizódját így mondja el tudósítónk:

A Grabenen ma este fél hét óraker ismét nagyszámu cseh ügyelgett. Úgy látszik, lesték a jó alkalmat a tüntetésre. Egyszerre csak arra jött egy Zimmermann nevű német diák. Alig hogy a tömeg közelébe ért, valaki nemzeti színű sikkáját leütötte. Visszatekintve, látta, hogy egy intelligens külajjú cseh nő volt a tettes. Előgtételt a sértésért nem vehetett, mert nő volt az ellenfele és mert a tömeg különben is üldözni kezdte. Egy épen arra haladó állambivatalnok védelmébe vette a diákot, úgy, hogy nagynehezen egy kapu alá menekülhetett. Haza csak a rendőrség kíséretében tudott menni. A tömeget lovasrendőrök verték szét. Négy elfogatás történt.

— A „Simplicissimus” ügye. Heine Tivadart, a „Simplicissimus” ezimű lap rajzolóját, akit egy, Vilmos császár palesztinai utjáról rajzolt illusztrációja miatt Berlinben elfogtak, ma harmincz-ezer márka biztosíték letétele után szabadon bocsátották.

— Bűvészek a törvényszék előtt. Érdekes pört tárgyalt a napokban a londoni esküdtészek. Maskelyne, a híres londoni bűvész volt az alperes, akit egy ígért, de meg nem adott jutalomért perelt be két vállalkozószellemű fiatal ember. Azzal kezdődött a dolog, hogy Maskelyne negyven évvel ezelőtt valami rejtelmes szekrényt talált föl, amelyből egy ember észrevétel nélkül eltűnhet. Negyven esztendőig produkálta magát ezzel a ládával és folyton hirdette, hogy ötszáz font sterlinget ad jutalmul annak, aki rájön a találmányának a nyitjára, de csak nem akadt emberére. — Mostanában azonban mégis akadt két fiatalember, aki egy előadásón jól meggyelto a bűvös láda fortélyát is készített egy hozzá hasonló. Ezzel az utánzattal beállították Maskelynehez és kérték az ötszáz fontot. A bűvész természetesen nem akart fizetni. Kijelentette, hogy az ő ládájuknak a titka más, mint az övé s ő csakis ennek a kitalálójának szánta a jutalmat. A két föltaláló bíró elé vitte az ügyet. A tárgyaláson nagyrészt bársonykabátos bűvészekből állt a publikum. A teremben három rejtelmes szekrény állott s a bírák előtt egy csomó könyv feküdt, amelyekből a varázslás művészetének lényegével ismerkedtek meg. Maskelyne megismételte, hogy ő nem utánzó, hanem olyan, mint az ötszáz fontot, aki az ő találmányának a titkát földözi föl. Már pedig a két felperes ezt nem tette. Erre aztán következett a tanuk kihallgatása. Maskelyne pályatársai közül többen azt vallják, hogy a két föltaláló semmit sem tett, nem jött rá a titok nyitjára. Egy mechanikus bevállotta, hogy két hétig tanulmányozta a láda szerkezetét és nem tudta fölfedezni a rejtelmét. Egy léghajós, aki szintén pályázott az ötszáz fontra, kijelentette, hogy a leggondosabb fürkészéssel sem érthette el czélját. Az esküdtek mindazonáltal a felpereseknek ndtak igazat és Maskelyne kénytelen-kelletlen lefizette az ötszáz fontot. Ezután aligha fog még pályadíjat kifizéni.

— **Mérge gomba a vásárcsarnokban.** A főváros nagyra van a vásárcsarnokokkal. A főváros mindennel nagyra van, ami új és drága. A vízszűrőkkel sem győzött annak idején dicsőkedni. És ezek a surlangos művek ma a tömördek reparálás után is sokkal kevesebb jó vizet szolgáltatnak, mint amennyi hivatalos dicséret annak idején elhangzott felőlük. A vásárcsarnokokkal se történt másképen. Amikor megnyiták, csak úgy áradozott a hatóság az elragadtatástól, amelybe az intézmény nagyszerű volta ringatta. A közönség pedig uszott a meglepedésben, mert napról-napra öles plakátok hirdették, hogy a vásárcsarnokban micsoda olcsóság van. Az árjegyzék tudniillik nem annyira a valóságnak, mint az igazgatóság intencziójának felelt meg. A közönség elnézte ezt a kis tévedést, mivelhogy nem is segíthetett a bajon. A hatóság hozta a nyakára az intézményt és a hatóság bölezen jár el minden új intézmény meghonosításánál. Egy megnyugtató öröme mégis maradt a főváros közönségének: ez pedig az volt, hogy a vásárcsarnokban minden árut a hatóság orvosok vizsgálta meg, mielőtt áruba kerül. Czélszerű intézkedés ez nagyon, ha már drágán veszi az ember valamit, legalább egészségeset, legalább jót vegyen. Ma pedig a központi vásárcsarnokban mérge gombát árultak. Vass Kálmán kataszteri mérnök felesége, aki a Teréz-körút harmadzegyedik száma alatt lakik, ma reggel gombát vásárolt a központi vásárcsarnokban, és a gombától ma délután ötven súlyos betegek lettek. Két órákor fogyasztották el a levest, aminek a gombát megfőzték, s három óra felé Vassné három leánya, Margit, Stefánia és Örszi, továbbá két fia, Kálmán és Sándor, haláluk váltan feküdtek lakásukon. Csak a szomszédból rögtön ott termett orvosnak volt köszönhető, hogy a hatóságilag megvizsgált és hatósági jóállás mellett eladott gomba óriási katasztrófát nem okozott.

— **Halálozás.** Temesvárról táviratozzák, hogy föllimonovi Folló János m.-pécskai bírtokos ma délután Temesvárott pár napi betegség után meghalt.

— **Az örült panasza.** A főkapitányságnál tegnap este megjelent egy Neudörfer Sándor nevű ügyvédi írnok és azt a panaszt tette, hogy a „Virág-osokor”-féle vendéglőben, mikor vacsorázott, emberhussal kevert borjupörköltet kapott. E mellett roppant lármával követelte azt, hogy a vendéglőt tartóztassák le. Aminek azután az lett a vége, hogy az előhívott rendőrorvos öt vitette a megfigyelő osztályra.

— **A becsvágy halottja.** Kassáról írja levelezőnk: Grivik százados-száműzést ma délután a Széchenyi-ligetben főbelötte magát. A szerencsétlen katonatiszt a VI. hadtest hadbiztonságához volt beosztva. Öngyilkossága az egész városban nagy feltűnést keltett, annál is inkább, mert senki sem tudja az okát. Csak akik Grivik századost közelebbről ismerték, azok granitják, hogy ki nem elégitelt becsvágya kergette a halálba. Grivik törekvő, kötelességtudó katona volt, de minden igyekezete dacára sem haladt előre pályáján. Halála előtt több levelet írt, melyekben barátaitól elbucszik.

— **Öngyilkos postatiszt.** Keresztzeghy-Rab Zoltán posta- és táviratiszt ma délután hársfatervezet lakásán főbelötte magát és rövid szenvedés után meghalt. Özvegy ember volt és több levelet hagyott hátra, amelyekben azonban tetiének okáról nem tesz említést.

— **A csúszos és köszvényes betegek ne müsszák el a kitűnő Johnsen-kencsőt használni,** mert ez még oly betegnek is, kik évek óta szenvednek, pár nap alatt tökéletes gyógyulást idéz elő. Kizárólag Zoltán Béla udvari szállító gyógytárában kapható, üvegenként 1 forintért. Budapest, V., Széchenyi-tér és Nagykorona-utca sarkán.

— **Jókai Mór összes műveinek nemzeti kiadása** 100 kötetben. A nagy költő összes műve oly iradalmi kincs, melynek minden könyvtárban, minden családnál meg kellene lennie s nem hiányozhatik sem a durgazdagok, sem a kevesebb gazdagok könyvszekrényeiből. Az Országos Hírlap kiadóhivatala Jókai összes műveinek megszerzését meg akarván könnyíteni olvasóinak, szívesen küldi meg a kívánt köteteket azoknak, kik a mai számban is előforduló hirdetésből a megrendelő-lapot kirágnak és megfelelően kitöltve, hozzá beküldik.

Naplrend.

Naptár: Szombat, november 12. — Római katolikus: Jozafát p. — Protestáns: Jónás. — Görög-orosz: (október 31.) Epimák. — Zsidó: Marchesch. van 27. Sabbath Chaja Sarah. — Nap két óra 46 perczkor reggel, nyugszik: délután 4 óra 10 perczkor. — Hold két: reggel 4 óra 53 perczkor, nyugszik délután 2 óra 48 perczkor.

A horvát múzeum fogad délelőtt 8—10 óráig. **Nemzeti muzeum:** Képlár, nyitva délelőtt 9—1-ig. Többi tárai, köztük a néprajzi osztály is (csillag-utca 15. sz.) 50 krajczár belépődíj mellett tekinthetők meg.

Kereskedelmi muzeum a városligeti iparcsarnokban nyitva d. e. 9—12-ig és d. u. 3—5-ig.

Technológiai iparmuzeum nyitva 9—1-ig és délután 3—5-ig.

A mezőgazdasági muzeum a városligeti Széchenyi-szigeten nyitva délelőtt 10—1-ig, délután 3—5-ig.

A „Hódoló díszfelvonulás”, Eisenhut Ferencz óriási körképe Városliget, Andrásy-ut végén, látható reggel 9-től este 5 $\frac{1}{2}$ óráig. Belépő díj 50 kr. Gyermekjegy 30 krajczár.

A rejtelmes vár.

Mint egy középkori regény, úgy hangzik az a történet, amelyről egy párisi laptudósító beszámol s amelynek epilógusa csak mostanában játszódott le.

Egy esztendővel ezelőtt történt, hogy gróf R., a párisi előkelő társaságnak egyik kiváló tagja feleségül vett egy csodaszép, elszegényedett nemesi családból való leányt. Mindenki tudta, hogy a bájos Jacqueline de Raveneau nem szereti a gróft, mindazonáltal úgy látszott, hogy igen jól megférnek egymás mellett. Társaságban, premiéreken, löversenyeken, vernissageokon mindenhol jelen voltak, s a grófnő junói természetét, fejedelmi eleganciáját toilletejeit mindenhol megbámulták.

Egy napon, nagy meglepetésükre, azt a hírt hallották a gróf barátai, hogy a fiatal házaspár hosszabb ideit tartózkodásra a Bretagneba utaztak. Nem kellett sokáig firkésznia a váratlan elhatározás okait; csakhamar kitalálták, hogy a gróf — feltékeny. Félti a feleségét. Hetek, hónapok multak, s a távollevőket elfelejtette már mindenki. Csak egy fiatal, szép hadnagy, S. báró nem tudott beletnyugodni eltűnésükbe. Mikor már néhány hónapja nem látta a grófnét, elszánta magát, hogy fölkeresi, akárhol legyen is. Bucsut mondott Párisnak és Bretagneba utazott.

Utközben megtudta a báró, hogy a grófék egy breton-partmenti faluba utaztak, a Ker-Guivarch várrom mellé. A gróf, aki az „École de Chartres” tagja volt, állítólag archeológiai kutatásokat akart ott végezni.

A hadnagy erre egyenesen odautazott és a következő híreket kapta a keresett pár felől a fogadóستól:

A fiatal asszony igen sápadt, a férj pedig roppantul komoly volt. Csak egy éjszakát töltöttek nála. Másnap reggel kikocsiztak a hírhedt várromokhoz, ahonnan a kocsis egyedül tört vissza. A grófék nem látták azóta a faluban.

Erre aztán elővették a kocsiszt.

— A két utas, beszélte a legény, fölmászott a romokhoz; mielőtt fölmentek, meghagyták, hogy várjak rájuk. Három óra hosszat járkáltam ott türelemmel, akkor aztán elhatároztam, hogy megnézem, hova lettek. Odakötöztem lovaimat egy fához és fölmásztam én is. Pedig azt mesélik, hogy ott sok kísértet jár, akik mindenkit elpusztítanak, akik a romok közé megy. Borsódzott is a hátam, mikor a sötét folyosókon föl-alá bolyongtam, anélkül, hogy utassim nyomára akadhattam volna. Jósokká kiabáltam nekik, de nem felelt senki. Lemenstem a kocsimhoz és hazajöttem.

Mikor hazajöttem a faluba, reszkedtem attól a gondolatától, hogy azon az elátkozott helyen jártam. Olyan izgatott voltam, hogy mindenkinék föltűnt állapotom. A gazdám aztán, mikor elmondtam neki, hogy mi történt, csendőroket hívott, hogy velük visszamenjek a várba. Odamentünk és tüvé tettük az egész környéket, de hiába. Az elűntek nem voltak sehol. Mindenki azt hitte, hogy nagyon közel mentek a sziklapárkány széléhez és a tengerbe szédültek.

Ezek a hírek nagyon leverték a bárót, de azért nem csüggedt el. Ajánlólevelet szerzett az École de Chartrestól a közel levő, St.-Brandanban

levő kolostor perjeléhez és szorgalmasan bejárt a könyvtárba régi könyvek és irásokban lapozgatni.

Alig kutatott néhány napig, egy irás került a kezébe, amely nyomra vezette a vár egykori tulajdonosának kiletére nézve. Minden este sápadtabban és levertebben tért vissza a hadnagy abba a szállóba, amelyben imádott Jacquelineje néhány órát töltött.

Egy napon aztán egyáltalán nem jött vissza. Értesítették Párisban lakó bátyját, aki rögtön leutazott St.-Brandauban. A kolostor könyvtárszobájában akadt rá, ahol eszméletlenül feküdt. Mellelte egy megsárgult papírlap, amelyen ez állott:

„Nem igaz, amit a néphit tart, hogy Ker-Guivarchban szellemek és koboldok tanyáznak, akik mindenkit elpusztítanak, aki a várba megy. Egy rettenetes embercsapda van ott, amelyet a várkastély tulajdonosa építtetett, hogy beleejtse azokat, akikről félti a feleségét. A gyilkos szerszám jól működik. A tengerre kiszögellő sziklapárkányba lépcsők vannak bevágtva, amelyek egyike rögtön megnyílik, amint valamely súlyosabb tárgy nehezedik rája és akár ember, akár egyéb legyen az, a sötét mélység rögtön elnyeli. Ebben a sziklaüregben, mely összeköttetésben van a tengerrel, állandóan leskelődnek különböző tengeri szörnyek és zsákmányra várnak. A szétnyílt lépcső azután megint visszahelyezkedik előbbi állapotába és készen van újabb áldozat elnyelésére.”

A báró ettől a fölfedezéstől ideglázba esett és a napokban bele is halt. A bátyja aztán megtudta, hogy a grófnak valamely okból meg kellett halnia és nem akarta, hogy fiatal felesége túljelje.

SZINHÁZ és MŰVÉSZET.

* **Hubay-Popper-estély.** Ujdonsággal kezdődött a kamarazene-egyesület mai estélye. Hubay, Waidbauer, Herzfeld és Popper urak Dvorák F-dúr négyesét játszották először. Hangulatos, virtuózul dolgozott és erősen nemzeti jellegű kompozíció. A kitűnő művészársaság pompásan játszott, ép úgy, mint később Mozart édes, behízelt zenéjü D-moll négyesét. Ez utóbbinak graciózus menuettejét meg is kellett ismételnök. A Mozart-quartett előtt és után Gmeiner Lula énekelt nagyterjedelmű, lágy hanggal, amely különösen a magasságban cseng tisztán. Lisztől, Schumanntól és Brahmtól énekelt dalokat, majd a közönség lelkes tapsaira még egy francia dalt is elénekelt.

* **Népszínház.** Novák Dezső tenoristának tegnapi debutje a Népszínházban, mint tudjuk, nem igen sikerült. Ezért az igazgató és Novák kölcsönös megegyezéssel fölbontották a köztük eldzetesen létrejött szerződést.

* **Magyar Színház.** A Magyar Színházban ma másodszer énekelte a „Gésák” Mimozáját miss Mary Halton, ez az ördögös angol leány. A nézőtér az utolsó helyig megtelt és a közönség szívesen lélekkel gyönyörködött a ragyogó tiszta arczu énekesnőben. A mókáin kaczagott az egész nézőtér és színpad. Az első felvonásban remek virágátort kapott, amelyről egy magyar és egy angol nemzeti színű szalag lógott le. A közönség rengeteg sokat tapsolt a bájos vendégnek és több énekszámot megismételtetett vele.

* **Sauer és Ondricek** Budapesten. Sauer Emil, a nagy zongorázó, hétfőn tartja hangversenyét a Vigadóban. A műsoron Scarlatti c-dúr szonátája (kézirat), Schumann g-moll szonátája, Beethoven „Polonaise”-e (op. 89.), Wagner-Liszt „Tannhäuser”-nyitánya, továbbá Rameau, Schubert, Chopin, Sgambati, Poldini és Sauer néhány műve szerepel.

Ondricek Ferencz hegedűművész, aki a mult évi hangversenye alkalmával fényes diadalokat aratott, ez évben Oroszországban fog vendégszerepelni és először fogja eljátszani Grädener új hegedűversenyét, valamint a híres Brahms-koncertet. Külföldi körutja előtt lerándul Budapestre is, ahol deczember másodikán tartja meg egyetlen hangversenyét, egészen új műsorról.

* **Varney új operetteje.** Tegnap került először színpadra a párisi Varietésben Varney új operetteje, a „Barnett leányok” (Les petites Barnett).

Szövegét Paul Gavault írta. A libretto tárgya nem tulajdonosan eredeti. Barnett ur, egy angol gentleman, kronologial sorrendben akarja férjhez adni ot leányát, egy vidám párisi, Robert Garnier azonban a legfiatalabb leányába szeret bele. A szerelmes francia minden lehetőt megtesz, hogy férjhez juttassa a négy idősebb leányt és ez mesésen rövid idő alatt, reggel kilencz órától éjfélig sikerül is neki. Miss Lucy, a legifjabb Barnett-leány, ekkor vallja be, hogy tulajdonképen az unokaöccsét szereti. Garnier, a francia imádó, az angolok gunyolódása közt szégyenszemre elvonulni kénytelen. Ebből magyarázzák meg a párisi lapok, hogy a darab megbukott; lévén az említett visszavonulás a Fashoda-ügyhöz igen hasonlatos. A francziák tulajdonképen e nemzetközi konfliktusban is alul kerültek. Váosziutbb azonban, hogy a „Barnett leányok“ azért nem arattak sikert, mert nemcsak a szöveg gyöngé, hanem Varney zenéje sem méltó a „Fanchon asszony leánya“ szerzőjéhez.

* **Hírek a Vígyszínházból.** A Vígyszínház megszerezte Hennequin Maurice-nek „Place aux femmes!“ (Helyet a nőknek!) című legújabb bohózatát, amely csak a múlt hetekben került színre a párisi Palais Royal színházban. — Aeneas papa holnapi, szombati előadásán Agatha szerepét Lánzy Ilka betegsége miatt, Haraszthy Hermin fogja játszani. — Gaudillotnak „A teknősbéka“ című bohózatából megtartották az olvasó-próbát. Ez lesz a Vígyszínház legközelebbi bohózat-újdon-sága. — Thury Zoltánnak „Katonák“ című színművét 18-ikán mutatják be.

* **A csábító.** Leon Gaudillot legújabb művét a „Csábító“ (L'Amorcent) című négyfelvonásos vígjátékot a jövő héten mutatják be a párisi Gymnaseban. A szellemes francia író több színdarab-ját ismeri a mi közönségünk is, így a „Gabi-villá“, a „Kikapós patikárius“-t és a „Kis hőrcsög“-öt.

* **Gyermekszínház.** A Rottenbiller-utcai gyermekszínház vasárnap nyitják meg Komor Gyula „Kolumbusz Kristóf“ című látványos varázsgéjével.

* **Egy millióos operája.** Angelo Tessaro a zeneszerzők amaz irigylésreméltó osztályához tartozik, amelynek tagjai mellékfoglalkozásul milliómosok is. Mostanában egy négyfelvonásos „történeli zenei drámát“ írt „Huss János“ címmel, amelyet a zeneértők, többek közt Richter János jóakaró tanácsa daczára is előadott a trevisoi színházban. Tessaro a saját költségén hozatta színre operáját és a bemutatót a lapok óriási reklámja előzte meg. A milliómos zeneszerző csinos klakkról is gondoskodott. Mindez nem használt semmit. „Huss János“ csufosan megbukott, vagy mint a trevisoi lapok mondják, csak „succes d'estime“-t ért el.

TUDOMÁNY ÉS IRODALOM.

* **Az Almanach.** Itt van, már a várva-várt piros könyv! Hogyan megszoktuk már, hogy minden esztendőben, mikor az ősztélbe hajlik, jelentkezzék ez a sokféle ábrázatu kötet, talstala szép és érdekes történetekkel. El se tudnánk már lenni nála nélkül. Mennyi mindenféle becses holmi van összehordva most is a piros táblák közé! A szerkesztő, Mikszáth Kálmán, egy rajzzal van képviselve, amely a királyt bemutatja, mint magyar elbeszélőt. Szintén Mikszáth tollából került ki „A én pohárom“ című elbeszélés. Jókai Mór egy pompás reminiscenzenciát mond el a maga életéből. Herczeg Ferencz katonatörténetekkel állított le. Szomaházy István udvari történetet mond el. Bródy Sándor elbeszélése csupa mélység és lélek-tani megfigyelés. Bársony István, Gárdonyi Géza és Lőrinczy György rajzaiból érezhető a magyar föld ősi illata, Sipulusz humora színét-javát adta ide az Almanach díszítésére, Szikra, Lengyel Laura és Szabóné Noga Janka a női lélek finomságával és üdeségével hatnak. Thury Zoltán erős társadalmi kérdést bolygat, Pekár Gyula és Benedek Elek, ez a két ellentétes szellem a maga írói kvalitásait veti sulyba. Szóval az „Almanach“ az idén is, mint a megelőző éveken, nagyon változatos és színes.

FŐVÁROS.

(A múlt év a kórházakban.) A Szent Rókus-kórház igazgatósága most küldötte szét a főváros köz-kórházainak múlt évi történetét. A vaskos kötet, amelyhez dr. Müller Kálmán miniszteri tanácsos, a Rókus-kórház főorvosa irt bevezető sorokat, nagyon sok érdekes statisztikai adatot tartalmaz. A három nagy intézetben, a Szent Rókus-, Szent István- és Szent László-kórházban, továbbá a fiók-kórházakban harmincegy fő-, tizenöt al-, harmincegy segéd-, öt rendelő- és öt másodorvos működött. Az összes beteg harminczhatezerháromszázkilencvenegy volt; tizenhátezerhatszázhatvanöt nő és tizenkilencezernyolczszázharminczhét férfi. Meghalt ezerötszáz férfi, ezerötszázhat nő, a kórházban maradt december harminczegyedikén ezerkétszázkilencvennégy férfi, ezerhátszázötvennyolcz nő. A többi vagy egészen vagy félig gyógyultán hagyta el a kórházat.

(A bazilika építése.) A lipótvárosi bazilika építése nagyban folyik és ha elegendő pénz állana rendelkezésre, mihamarább elkészülne e templom. Így azonban csak négy év múlva szentelhetik fel. A kupola már teljesen elkészült, amennyiben a nagy mozaikképeket is elhelyezték. A négy dongó-ív képein most dolgozik Lotz Károly. Az első Jézus születését, a második Jézus tanítását, a harmadik esodaterő erejét, a negyedik pedig feltámadását ábrázolja. Legközelebb fölállítják a lépcső fölött lévő két oszlop között a díszes nagy vasrácsot, amelyet egy pozsonyi műlakatos készített nyolcz-ezer forintért. Benzur a szentély részére készülő kardonokon dolgozik. Ezeknek tárgya a kérés-, dícsért-, engesztelő- és hálaáldozat.

(Német bizottság Budapestén.) A jövő héten a német kormány és Berlin városa megbízásából Scheiden követtségi attaché vezetése alatt nyolcz német szakértő érkezik Budapestre az állatforgalom tanulmányozása végett. A küldöttség, amelyet Lestyánszky földmívelési miniszteriumi osztálytanácsos és Hermann Béla tanácsnok kalauzsolnak, tisztileg a földmívelési miniszternél is.

(Kamer Mayer síremléke.) A közgyűlés Kamer-mayer Károly elhunyt polgármesternek a kerepesi temetőben síremléket állított. A pénzügyi bizottság ma tárgyalta a költségeket és a síremlékre való kiadások összegét hatezer forintban állapította meg. Nemsokára pályázatot is hirdetnek a tervek és a munkákra.

(A balvárosi felső leányiskola megszüntetése.) A pénzügyi és gazdasági bizottság mai ülésén került ez a dolog szóba. Az intézet sok költségbe kerül a fővárosnak s tulajdonképen alig van valami jelentősége a nőnevelés szempontjából. A Lipótvárosi iskolaépületből most a polgári leányiskolának aligha ki nem kell huzozkodnia a felsőbb leányok miatt, mert a ház a két tanintézet elhelyezésére nagyon szűk. A pénzügyi bizottság ma délelőtt tanácskozott afelől, hogy miképen telepíthetnék ki a polgári leányiskolát valamely bérházba? és Heltai Ferencz indítványára abban állapodott meg a bizottság, hogy a tanács közoktatási ügyosztályával a felsőbb leányiskola bezúntatése iránt tétet előterjesztést.

(Délletti vagy délután.) A pénzügyi és gazdasági bizottságban ma ismét szóba került az a kérdés, vajjon délelőtt legyenek-e bizottsági ülések vagy pedig délután. Különösen Hevesy Ödön hangoztatta, hogy az üléseket délutánra kellene tenni, mert a bizottsági tagok nagyrésze az elfoglaltsága miatt nem jelenhet meg délelőtt s ha meg nem változtatják az ülésidőpontját, ő a maga részéről, mivel nem akar csupán névtelen tagja lenni a bizottságnak, kénytelen lenne erről a tisztiságról lemondani. A bizottság ezután hozzájárult ahhoz, hogy ebben a kérdésben a jövő ülésen dönt.

(A vörheny.) A belügyminiszter jóváhagyta a vörhenyes betegek elkülönítéséről és kórházavite-léről szóló új szabályrendeletet, de elvárja, már most a fővárostól, hogy ezt a szabályrendeletet közzétegyék. A vörheny a leggyor-sabbban, legkönnyebben terjedő járvány és a legve-szedelmesebb ragadós betegségek közé tartozik. Az új szabályrendelet legfontosabb intézkedése az,

hogy a vörhenyes beteget, ha csak otthon úgy el nem különíthető, hogy az ápolón kívül mással ne érintkezzék, azonnal kórházba kell vinni. Ahol pedig vörhenyes beteg volt, hatósági szolgálk fertőtlenítik az egész lakást és az összes bútorokat.

(A promontori vizinálts.) A budapest-buda-foki helyi érdekű vasut részvénytársaság kérvényt adott be az iránt, hogy a főváros adja meg a tervezett új vasuti vonalhoz a helyhatósági engedélyt s határozza meg a területhasználati szerződés föltételeit. A pénzügyi és gazdasági bizottság ma tárgyalta az ügyet. Steiger Gyula fölemlítette, hogy a főváros hatóságának ebben az volt az álláspontja, hogy ez a vasut kizárólag csak közuti jellegű lehet; azonban időközben törvényjavaslat került az országgyűlés elé, amely szerint a vasut helyi érdekű jelleggel bírna. Ez ellen a főváros tiltakozott s aztán úgy módosították a tervet, hogy a vasut az illői-utgi helyi érdekű, s onnan közuti jellegű volna. Ehhez a főváros is hozzájárult s így most nincs arra ok, hogy a helyhatósági engedélyt meg ne adják. A területhasználati szerződést azonban kéri teljesen precziz megállapítani, nehogy utóbb félreértések támadjanak. Kun Gyula tanácsnok, akit a mai ülésre meghívtak, helyeselte Steiger fölszó-lalását s hangsúlyozta, hogy követelni kell a vasutól a pénzbeli hozzájárulást és azt, hogy a fővárosnak bele-áználása legyen a menetdíjak és menetrend megállapításába. Ami a területhasználati díjat illeti, hozzájárult ahhoz, hogy a vasutársaság folyó méterenként 15 krajczárt fizessen. Hatvani De u t s e h Sándor fölveti azt a kérdést, vajjon a fővárosnak a vasut jövedelmében való részesedését nem lehetne-e két százaléknál többre tenni. Heltai Ferencz véleményei szerint a fővárosnak a vasut jellegére való tekintet nélkül, joga van a részesedés mennyiségét is megállapítani, természetesen a másik fél hozzájárulásával. Steiger Gyula javasolta, hogy az ügyet a főváros részesedése feltételeinek a megállapítása végett adják ki a vasuti albizottságnak. A pénzügyi bizottság ezt el is fogadta.

TÖRVÉNYKEZÉS.

— **Tizenhétosztendős gyilkos.** Egy éve, hogy Peitl Karolinát, egy hatvanesztendős vén leányt meggyilkolták és kirabolták iv-utczai lakásán. A rablógyilkost, egy Wagner Ferencz nevű tizenhét osztendős suhancz személyében jósokára elfogták és törvény elé állították. A budapesti büntető törvényszék Wagnert annak idején tizenkét évi fegyházra ítélte. Ezt a büntetést utóbb a királyi ítélőtábla tizenöt osztendőre emelte fel. A királyi kuria, Zigmundovics Mihály kuriai bíró előadása mellett ma délelőtt foglalkozott e bühpörrel, de csak a minősítésen változtatott, amennyiben Wagnert nem gyilkosságban és rablásban, hanem csak szándékos emberölésben és rablásban mondta ki bűnösnek. A büntetés kiszabására vonatkozólag a kuria helybenhagyta a tábla ítéletét.

— **Építkezés embervérrel.** Még tavaly október havában történt, hogy a Magdolna-utca 40. számú ház építésénél egy erkélykő leesett és Válló György munkást agyonütötte, Nádvari Ferencznek pedig a balkarját eltörte. Vétkes emberölés és sulyos testi sértésért kellett ma Fortelka József pällérnak a törvényszék előtt felelnie, aki azzal védekezett, hogy mindent megtett, amit meg kellett tennie. A törvényszék a tanúk és perbeszédék meghallgatása után vétkesnek találta Fortelkát és nyolcz h a v i f o g h á z r a és kétszáz forint pénzbírságra ítélte el. Az elítelt és a királyi ügyész is felebbezett.

— **Szintigazgató és primadonna.** Három évvel ezelőtt Krecsányi Ignác szintigazgató Pozsonyban működő társulatához ötszáz forint havi fizetéssel primadonnának szerződtette Örley Flórát. A primadonna el is utazott Pozsonyba, ahol be is mutatkozott a közönségnek. A publikum megtapsolta ugyan, de Krecsányinak nem tetszett a játéka s ki jelentette, hogy szintársulata igényeinek nem felel meg. Örley Flóra, aki első fellépésekor gyengelkedett s csak a direktor unszolására játszott el szerepét, betegségének tulajdonította direktora elégedetlenségét s kártérítési pert indított Krecsányi ellen hatezer forint anyagi és tizenkét ezer forint erkölcsi kár megtérítése címén, mert — ugymond — Krecsányi neki erkölcsi kárt is okozott, amikor őt meg nem felelőnek jelentette ki. A budapesti törvényszék a primadonnának egy havi díját, ötszáz forintot ítélte meg. A királyi ítélőtábla,

Budapesti vásárcsarnok.

Budapest, november 11. A vásári forgalom: Használtságos, árak szilárdak. Baromfi... árak változatlanok. Halban élénk, árak változatlanok. Tej és tejtermékek... árak változatlanok. Zöldségnél élénk. Gyümölcsnél élénk, árak változatlanok. Fűszereknél csendes. Időjárásborult, hűvös. A központi vásárcsarnokban nagyban eladott élelmiszeri cikkek hivatalos árjegyzése a következő: Has. Marhabús hátulja I. 50-54 frt. II. 46-50 frt. Birkahús hátulja I. 36-40 frt. II. 31-38 frt. Borjúhús hátulja I. 65-70 frt. II. 60-65 frt. Sertésbús iszorendű 40-52 frt. vidéki 40-45 frt. (Minden 100 kil. neto.) Kolbász füstölt 50-90 kr (kilónkint). Sertészsír hordóval 50-55 frt (100 kilónkint). — Baromfi (elő). Tyúk I pár 1.20-1.40 frt. Csirke I pár 0.60-1.20 frt. Lud bízott kilónkint 50-55 kr. — Különlétek. Tojás I láda (1440 db) 39.0-41.0 frt. Sárgarépa 100 kérés 1.60-3.50 frt. Petrezselyem 100 kérés 1.0-1.0 frt. Lenca m. 160 kiló 7-9 frt. Bab nagy 100 kiló 7-9 frt. Paprika I. 100 kiló 30-60 frt. II. 20-20 frt. Vaj I. feadt kilónkint 75-80 frt. Tea-vaj kilónkint 0.95-1.10 frt. Burgonya, rózsá, 100 kiló 1.10-2.20 frt. Halak. Harsca (elő) 0.80-1.00 frt I kiló. Csuka (elő) 0.90-1.00 frt I kiló. Ponty dunai 0.50-0.60 frt.

Szesz.

Budapest, november 11. Finomított szesz nagyban 54.—54.25. Finomított szesz kicsinyben 54.50-54.75. Élesztő szesz nagyban 55.—55.75. Élesztőszesz kicsinyben 55.25-55.50. Nyerszesz adózva nagyban 53.—53.25. Nyerszesz adózva kicsinyben 53.50-53.75. Nyerszesz adózatlan (exkt.) 14.—14.50. Denaturált szesz nagyban 21.25-21.75. Denaturált szesz kicsinyben 22.—22.50. Az árak 10.000 literfokonként hordó nélkül, az vasut Budapest, készpénzfizetés mellett értendők.

Bécs, november 11. Kontingens nyerszesz azonnali szállításra 17.90 forintig kelt el. Zárlatjegyzés 17.70-17.90 forint.

Prága, november 11. Adóztott tripló-szesz nagyban 53.25-53.50 forint, adóztatlan szesz 17.—17.25 forint azonnali szállításra kelt el.

Trieszt, november 11. Kiviteli szesz tartályokban szállítva, magyar és román áru 12.— forint, cseh áru 11 forint 90% hektoliterenként nagyban.

KÜLFÖLDI GABONATÖZSDÉK.

Bécs, november 11. Valamivel szilárdabb irányzat mellett az üzlet jelentéktelen volt. Buza tavaszra 9.51-9.53 forinton, zab tavaszra 6.22-6.24 forinton, tengeri május-juniusra 4.97-4.98 forinton, rozs tavaszra 8.27 forinton kötött.

Hivatalosan jegyeztetett: Buza tavaszra 9.51-9.52, rozs tavaszra 8.27-8.28, tengeri május-juniusra 4.96-4.98, zab tavaszra 6.22-6.23 forinton.

KÜLFÖLDI ÉRTÉKTÖZSDÉK.

Bécs, november 11. Az előtözsden prágai vasipar, brüxi köszén emelkedtek, ellenben alpesi bányá realizációk alatt csökkentek. A déli tözsdén a forgalom csökkent, de prágai vasipar folytatta emelkedését. Tramway is jó keresletnek örvendett.

Az előtözsden: Osztrák hitelrészvény 354.85-354.50, Anglo-bank 154.25, Union-bank 292.50, Osztrák-magyar államv. 356.75-356.12, Déli vasut 70.12-70.25, Alpesi bányá 179.75-178.40, Tramway 560-556, Prágai vasipar 870-876, Brüxi köszénbánya 366-363, Májusi járadék 101.—, Osztrák koronajáradék 101.40, Török sorsjegy 59.50-59.70 Német márka 58.95 forinton.

A déli tözsdén: Osztrák hitelrészvény 354.—, Anglo-bank 154.25, Bankverein 262.—, Union-bank 292.50, Ländlerbank 224.25, Osztrák-magyar államvasut 355.37, Déli vasut 70.25, Elbevolgyi vasut 259.25, Észak-nyugoti vasut 244.50, Török dohányrészvény 122.50, Alpesi bányá 177.90, Májusi járadék 101.— Török sorsjegy 59.—, Német márka 58.95 forinton.

Délután 2 óra 30 perczkor jegyezték: 4-2%-os papírjáradék 101.—, 4-2%-os ezüstjárdék 100.80, 4%-os osztrák aranyjáradék 119.75, Osztr. koronajáradék 101.35, 1860. sorsjegy 140.25, 1864. sorsjegy 196.—, Osztrák hitelsorsjegy 201.—, Osztrák hitelintézeti részvény 354.—, Angol-osztrák bank 154.25, Union-bankrészvény 292.50, Bécsi Bankverein 262.—, Osztrák Ländlerbank 224.50, Osztrák-magyar bank 914.—, Osztrák-magyar államvasut 355.38, Déli vasut részvény 70.25, Elbevolgyi vasut 259.—, Dunagőzhajózási részvény 441.—, Alpesi bányarészvény 177.90, Dohányrészvény 122.25, 20 frankos 9.55, Császári kir. vort arany 5.72, Londoni váltóár 120.60, Német bankváltó 58.92, Tramway 559.—. Az irányzat nyugodt.

Bécs, november 11. A déli tözsde zárlata után jegyezték: Osztrák hitelrészvény 353.87, Anglo-bank 154.50, Bankver. 262.—, Union-bank 292.—, Ländlerbank 223.75, Osztr.-magyar Államvasut 355.25, Déli vasut 70.25, Elbevolgyi vasut

259.25, Északnyugoti vasut 244.75, Török dohányrészvény 122.50, Alpesi bányá 178.—, Májusi járadék 101.—, Töröksorsjegy 58.90, Német márka 58.95 forint.

Frankfurt, november 11. (Zárlat.) 4-2%-os ezüst-járadék 85.75, 4%-os osztrák aranyjáradék 101.25, 4% magyar aranyjáradék 101.50, magyar koronajáradék 97.85, osztrák hitelintézeti részvény 299.12, osztrák-magyar bank 771.50, osztrák-magyar államvasut 299.75, déli vasut 62.50, bécsi váltóár 169.42, londoni váltóár 205.3, Párisi váltóár 80.65, bécsi Bankverein 222.—, Union-bank részvény —, villamos részvény 134.50, 3% magyar arany-kölcsön 87.60, Alpesi bányá részvény 150.50, 4-2% papírjáradék 85.55. Az irányzat nyugodt.

VIZÁLLÁS.

— November 11-én. —

Table with columns: Folyó, Vizamérés, Vizállás reggel, Áradás v. apadás, Folyó, Vizamérés, Vizállás reggel, Áradás v. apadás. Lists various locations like Schörding, Passau, Bécs, Pozsony, Komárom, Budapest, etc.

Isék magyarázata: + = Jogerés; + = Újlelt; - = 0 alatt < = Áradt; > = Apadt; ? = kétséges. Megjegyzések: Csapadékok csak két helyről jeleztek. Körösmézéről 8 mm.-t és Bártfáról 2 mm.-t. A Duna-Paktól Gombosig árad, a többi helyen apad. A Tisza Tokajnál és Szolnaktól Szegedig árad, egybűtt apad. — A Dráva és Száva áradnak. Felelős szerkesztő: Kálnoki Izidor.

A budapesti értéktözsde hivatalos árjegyzései 1898. október 11-én.

Large table with multiple columns: Állampapírok, Záloglevelek, Elsőbbségek, Részvények, Bankok, Takarékpénztárak, Kézfőző vállalatok, Sorsjegyek, Pénzmekek, Váltók árfolyama. Lists various financial instruments and their prices.

SZÍNHÁZAK.

Budapest, 1898. szombat, november 12-én.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Évi bérlet 180. — Havi bérlet 10.

Sok hűhő semmiért.

Színház 5 felvonásban. — Irtar: Shakespeare. Fordította: Arany László.

Személyek:

- Don Pedro János
Clandio Claudio
Benedek Leona
Hercó Hercó
Hercó Hercó
Göbögönya Hercó
Benedek Hercó
Kézde 7 órakor.

VÁRSZÍNHÁZ

Nagy bérlet 17. — Havi bérlet 6.

Denise.

Színház 4 felvonásban. Irtar: Dumas. Fordította: Paulay.

Személyek:

- Hardjannes Mihály
Mária Mária
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Benedek Cs. Alszegi
Kézde 7 órakor.

VIGSZÍNHÁZ

810. szám. — 810. szám.

Aeneas papa.

Felirat 3 felv., 4 képen. Irtar: Arthur W. Fenno. Angol-ol fordította Mihály József.

Személyek:

- Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Aeneas Puskás
Kézde 7 és 8 órakor.

MAGYAR SZÍNHÁZ

L. Komáromi Mária asszony felelősével.

A garasos kis-asszony.

Operett 4 felvonásban. Irtar: Mára és Desvallières. Fordította: Reiser Ferenc és Makai Emil. Zenéjét szerzte: Planquette Robert.

Személyek:

- Napoleon
Mihály
Mihály
Mihály
Mihály
Mihály
Mihály
Mihály
Mihály
Mihály
Kézde 7 órakor.

KISFALUDY SZÍNHÁZ

Ékezet bolhát 4 felvonásban.

Az ó-budai varró-lányok.

Kézde 7 órakor.

NÉPSZÍNHÁZ

Bibliás asszony.

Operetta 8 felvonásban. 4 kép. Irtar: S. Öregel, ill. Anthony Mars és Maurice Hennequin. Fordította: István János. Zenéjét szerzte: Victor-Roger.

Személyek:

- III. Ernő
Chateaufort
Reanquency herceg
Pentzlehet
Pentzlehet
Pentzlehet
Pentzlehet
Pentzlehet
Pentzlehet
Pentzlehet
Pentzlehet
Kézde 7 órakor.

Színházi műsorok.

Table with 7 columns: Színház, Operaház, Vigaszínház, Művész, Egyéb Színház, Vár Színház. Rows: Vasárnap d. u. Este, Széchy Mária, A hol nnaikoznak, Sevillai borbély, Tous les trois, Örült vagy szent, A végrehajtó, Két tacsó, Ingyenélők, Corignanék válopöre, A garasos kisasszony.

Legjobb és legnagyobb látványosság Budapesten.

Hanusz Béla nagy kávéháza

Budapest, VII., Erzsébet-körút 63. (fürdő-palotáján.) Szombaton, november 5-én, déli 1 órakor nyílt meg.

Legényesebb és legpazarabb berendezés. 18 amerikai billárdasztal egy teremben. Leikovits-Testvérek czég hazai, kizárólag szabadalmazott gyártmánya. A világ összes lapjai. Játéktermék. Különbözők. Erkélypályók. Pálmakert. Mintaszertű kiállítás.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Számos látogatást kér Hanusz Béla kiváló kávéháza.

Rum, finom likőrök, mézbor és mézlikőr.

Bárki hűdög tta minden készítés nélküli itató minőségben előállíthat. Dagok, Gummit, Zölden borbít, szög elcsú szerek, Kezelést könnyű és ártalmatlan.

Watterich A., Budapest. 5. Dohány-utca 5.

ALAPITTATOTT 1889. ALAPITTATOTT 1889.

Palais Royal

a fő- és székváros legnagyobb áruháza

ORLAI SÁNDOR perzsa csász., spanyol kir. udv. szállító

Budapest, Koronaherczeg-utca 8. sz.

a következő cikkekét gyári árban ajánlja:

Nászajándékok, chinai ezüst-árak,

finom bronz-árak, dísz-órák, gyémántutánzatú ékszerek val. foglalatban,

valódi párisi legyezők, bórdíszművek,

ezüstbotok, bőrövek (gürtöl), szalag-,

bársony-, arany- és fémövek.

1 doboz ára 30 kr. 5 doboz 150 kr. 1 írt 50 kr. Székhely: RÉTHY BÉLA gyógyszerész Békés-Csabán.

Huzás november hó 17. és 18-án. Bankház Huzás november hó 17. és 18-án.

TÖRÖK A. és Társa

a magy. kir. osztálysorsjáték főelárusítója BUDAPEST, Váci-körút 4/B.

A III. nagy magy. kir. osztálysorsjáték I. osztályú sorsjegyei melyek huzása november hó 17. és 18-án lesz, ismét nagy keresletnek örvendenek.

Tizenhárom millió egyszázhatvan ezer korona kerül ismét hat osztályra elosztva biztos döntés alá.

Legnagyobb nyereségnyel egyszerűen csak az esetben:

1.000.000 korona, jutalom: 600.000, 400.000, 200.000, 2 á 100.000 stb.

100.000 sorsjegy, 50.000 pénznyereség.

Az I. osztályú tervezett betét:

1 egész sorsjegy 6. — | 1 negyed sorsjegy 1,50

1 fél " 3. — | 1 nyolcadad " 0,75

A megrendeléseket mindig előbb kinyitott sorsjegyekhez küldeni.

Megrendelő-levél, kivágandó.

TÖRÖK A. és TÁRSA uraknak BUDAPEST.

Kérem nekem I. osztályú magy. kir. osztálysorsjáték eredeti sorsjegyet a hivatalos tervezettel együtt küldeni.

Az összeg Ft. utánvándó postaltalvánnyal küldeték.

Pontos orim.

3-os osztrák földhitel-sorsjegy-
IGÉRVÉNYEK
 Főnyeremény 90.000 kor.
 Huzás e hó 16-dikán. Darabja 1 frt 50 kr.
 Kaphatók: bankházában
BEIFELD JÓZSEF Budapest, Károly-körút 1
 A pénz előzetes beküldése vagy utánvétele mellett.

Huzás már november 17., 18.
 Huzás már november 17., 18.
 M. KIR. SZAB.
OSZTÁLYSORSJÁTÉK
 Főnyeremény szerencsés esetben
EGY MILLIÓ KOR.
BEIMEL LAJOS
 főelárusító
 Kecskeméti-u. 13.
 Arak az első osztályhoz:
 Egy egész — 6.—
 Egy fél — 3.—
 Egy negyed — 1.50
 Egy nyolczad — .75
 Arak mind a 6 osztályhoz:
 Egy egész — 80 frt.
 Egy fél — 40 frt.
 Egy negyed — 20 frt.
 Egy nyolczad 10 frt.

A ki már az nyári
a hatodik osztályjában legenergiát felhasznált
Egy millió koronát!
Az első oszt. huzása november 17. és 18-án
 1. oszt. eredeti sorsjegyek: $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{1}{25}$
Stemberg József
a magy. kir. szab. osztály sorsjáték főelárusítója
 Budapest, VII. Teréz körút 6. sz.

Én Csillag Anna,

akinek 185 cm. hosszú óriási Loreley-haja saját találmányu kenőcsöm 14 havi használatától nőtt meg. Ezt a kenőcsöt a legelőkelőbb orvosok mint egyetlen szert ajánlják hajkihullás ellen, a hajnövés elősegítésére és a hajbőr-erősítésére, uraknál elősegíti a szép erős szakállnövést és már rövid használat után úgy a haj, valamint a szakáll természetes fényt és tömörséget kap és megóvja ezeket a korai őszüléstől a legmagasabb korig.

Tégelye 1 frt, 2 frt, 3 frt és 5 forint.
 Postai széjjelküldés naponként a pénz előzetes megküldése, vagy postautánvétellel a világ minden tájékára a gyárból:

CSILLAG ANNA
 Wien, I., Seilergasse 7.

Bel- és külföldi

híres gyártmányu zongorák, pianinók és harmóniumok

legáusabb választékban a Zenepalotában

STERNBERG ARMIN és TESTVÉRE

cs. és kir. udvari szállítók.

Zongora-termek

Kossuth Lajos-utca 22. szám a. (Károly-körút sarkán). Zenepalota.

Nagy kölcsönző intézet

Zongorahangolási és karbantartási évi bérletek a fővárosban. Egyszeri hangolás 2 frt. Javítások pontosan teljesítettek.

Képes levelezőlapok

legújabb választékban, vesztve csak az újabb fajták.

I. sz. vegy. 25 db. Budapest lakólapa. frt 1.—
 II. sz. 25 db. Külföldi lakólap. frt 1.—
 III. sz. 25 db. művészeti levelezőlap. frt 1.50
 IV. sz. 25 db. legújabbabb külföldi levelezőlap. frt 2.50

Albancok nagy választékban 1. főtől 5. frtig. Postán 20 kr. portó hozzáadásával bérletek, vagy utánvételre.

KANITZ C. és FIAI
 Budapest, Gerotya-utca 12.

A Magyar Aszfalt-érvénytársaság
 Budapest, Andrássy-út 30. sz.
 elvállalja járulék mellett, leg-
 ócskábban

Aszfaltburkolatok

tekintettel és nedves talajok, pinceszék stb. gyökerezés számára készítenek.

TELEFON. 34

A nagy krach!

New York és London az európai származású nemzeti bankok mentél és így egy nagy esztendő-gyár... (text continues with details of the financial crisis)

nem szédülésem

... (text continues with medical or health-related advice)

menyegző és alkalmi

... (text continues with wedding and event services)

A. HIRSCHBERG'S
 Hauptagentur & veranwortl. abser, Patent-Silberwaarenfabrikant.

Wien, II., Rembrandtstrasse 13/14 Telefon Nr. 714.

... (text continues with product descriptions)

MIKSZÁTH KÁLMÁN
Katánghy-Naptárát
 1899-re

ajánlják a hirdetőközönség figyelmébe.

Jókai Mór
 összes művei nemzeti kiadása

100 KÖTET

Diszes kötésben 250 frt

90 kötet már megjelent

Ez év folyamán a nagy munka teljesen elkészül

Beszerezhető csekély havi részletfizetésre is, áremelés nélkül

Az eddig megjelent 9 sorozat, illetve 90 kötet összesen 1787 1/2 nyomtatott test tesz ki a következő tartalommal:

1. Erdély aranykora.	A debreczeni lunatikus	65. Egy hírhedt kalandor.
2/3. Törökvilág Magyarországon I/II.	85. Szécsend alatt. — Az életből éllesve.	66. Szabadság a hó alatt.
4/5. Egy magyar nábob I/II.	86. A magyar előidőköl. Egy asszonyi hajszál.	67/68. Szeretve mind a vérpadig I/II.
6. Kárpáthy Zoltán.	37. Novellák.	69. Még egy csokrot.
7. A janicsárok végnapjai. — Fehér róza.	38/40. Színművek. I/III.	70. Egy játékos, a ki nyer.
8. Hétköznapok.	41. Szerellem bolondjai.	71/72. A löcsői fehér asszony I/II.
9. A régi jó táblalábak.	42. Fekete gyémántok.	73. A három márványfej.
10. Csataképek a magyar szabadságharcból.	43/44. Eppour si muove. És mégis mozog a föld. I/II.	74/75. A kiskirályok. I/II.
11/13. Dekameron I/III.	45—46. Az arany ember. I/II.	76. A tengerszemű hölgy.
14. Árnyképek.	47/48. Enyém, tied, övő. I/II.	77/78. A lélekidomár I/II.
15. Szegény gazdagok.	49. Vírradóra.	79. A gazdag szegények.
16. Népvilág.	50. Föld felett és víz alatt.	80. Rákóczy fia.
17. Politikai divatok.	51. Rab Ráby.	81/82. Fráter György I/II.
18. Szomorú napok.	52/53. A jövő század regénye. I/II.	83. Péter Péter. — Asszonyt kísér.
19. Véres könyv.	54/55. Az élet komédiásai. I/II.	84. A cigánybáró. — Minden poklokon keresztül.
20. Délvirágok. — Oceánia.	56. A Damokoszok.	85. Nincsen ördög. — A Magláy-család. — A ki holta után áll bosszút
21. Hangok a vihar után.	57. Szép Mihkál.	86. A fekete vér. — Lenczi fráter.
22. Vadon virágai.	58. Targallyak.	87. A két Tronk, Tronk Frigyes.
23. Erdélyi kőpek.	59. Egész az északi pólusig. Ki a szívet a homlokán hordja.	88. Sárga róza. — A királyok csillaga.
24. Új földesur.	60. Bálványos vár.	89. Magneta. — Tégy jót.
25. Milyenek a nők. — Milyenek a férfiak.	61. Megtörtént regék.	90. De kár megvétnüni.
26/27. Egy az Isten. I/II.	62/63. A kik kétszer halnak meg. I/II.	
28. Mire megvénülünk.	64. Görögfiú.	
29/30. A köztív ember fia I/II.		
31. Az eláikozott család.		
32/33. Névtelen vár. I/II.		
34. Felfordult világ. — Részak honából. —		

A munkát megrendelni kívánó tisztelt olvasóink szíveskedjenek az alábbi rendelőlapot levágni és kitöltve lapunk kiadóhivatalához beküldeni.

A Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapesten előfizetési felhívást bocsát ki a JÓKAI MÓR ÖSSZES MŰVEI NEMZETI KIADÁSA

című műre, mely 100 kötetben, 2000 íven, erős papíron, szép nyomással, nyolczadrét alakban, kötetenként átlag 20 ívvel rendkívül olcsó vászonkötésben jelenik meg.

Előfizetési feltételek: Jókai Mór összes műveinek nemzeti kiadásából eddig 90 kötet jelent meg.

— Az egész mű ára diszes vászonkötésben 250 frt. —

3 havi havi részletfizetés mellett szállították az első 10 kötet	7 havi havi részletfizetés mellett szállították az első 60 kötet
30	70
35	80
40	100
50	

A további kötetek a teljesített részletfizetések arányához képest, illetve 10—10 részlet befizetése után egy újabb 10 kötetből álló sorozat.

A részletek szállítástól kezdődően minden hó 1-én a Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság pénztáránál Budapestben átvehető mindaddig, míg a mű teljes vételára kiegyenlítő nincs. A részletek be nem tartása esetén a folytatásilag kötetek a részletek pótlásig visszatartatnak; a lejárt 6 le nem fizetett részletek a Társaságnak jogában áll a portóközleg hozzájárulása mellett postai megbízással beszedni. A részletek be nem tartása esetén a részletekkel kedvezmény meg nem tartása és az egész mű vételára esedékessé válik. A gyűjteménynek a befizetett részletek által meg nem fedezett része a részvénytársaság tulajdona marad.

A fenti előfizetési feltételeket tudomásul veszem és ezek alapján megrendelem a fentmavezetett munkát 250 frtnyi vételárért, a teljes mű átvevételének kötelezettsége mellett, huztomód havi... (text continues with subscription details)

Lakhely és kelet: _____

Név és állás: _____

Tessék olvasatban aláírni.

AZ ORSZÁGOS HIRLAP APRÓ HIRDETÉSEI

Minden szó 2 krajczár.

Kiadóhivatal:

VII. kerület, József-körút 65. szám.

Előrefizetendők készpénzben, levélbélyegekből vagy postautalványon.

Vasnapok kivételével minden 4 krajczár

Ha a hirdető a közlési díjat a hirdetésben vagy a választ post-restante kéri, akkor minden közlés után még 30 krajczár kizsárolási bélyegilleték is fizetendő. — Csak a közlés az apró hirdetést postautalványon befizetni s a szöveget az utalvány szelvényére írni; esetleg közönséges levélben is lehet a szöveget s a levélgjegyeket beküldeni. Mindenki könnyen kiszámíthatja az apróhirdetés árát.

APRÓ HIRDETÉSEK ÉS ELŐFIZETÉSEK

ORSZÁGOS HIRLAP

részére felvételnek kiadóhivatalunkon kívül (VII. ker. József-körút 65.) a következő újságokban:

- I. ker., Járnök-utca 22. özv. Balascvits Györgyné nagytársa.
- II. „ Fő-utca 7. sz. alatt Eisenbach Vilmos. fűszerkereskedése.
- IV. „ Kecskeméti-utca 14. sz. Szántó Már. dohánytársaság.
- IV. „ Harisch-bazár Déval Józsefné. dohánytársaság.
- IV. „ Petőfi-tér 3. szám Nemetsch A. J. dohánytársaság és utasvállalat.
- V. „ Nagykerona-utca 20. sz. Löwinger Gyula. fűszerkereskedése.
- V. „ Borotya-utca 13. sz. Well Vilmos. dohánytársaság.
- V. „ Váci-körút 6. szám Horváth Janka. dohánytársaság.
- V. „ Lipót-körút 22. szám Wolfák Zsigmond. dohánytársaság.
- VI. „ Teréz-körút 54. szám Breuer nővérek. dohánytársaság.
- VI. „ Andrássy-út 48. szám Keleny Gyula. dohánytársaság.
- VII. „ Erzsébet-körút 50. szám Keszler Béla. dohánytársaság.
- VII. „ Erzsébet-körút 7. szám Freud J. dohánytársaság.
- VIII. ker., a Nemzeti színház bérh. Szpony V. dohánytársaság.

Ugyane helyeken mindennemű felvilágosítások készségesen megadnak.

„Poste-restante“ hirdetések bélyegilletékesek.

Apró hirdetések 20 krajczáron alól nem közöltetnek.

LEVELEZÉS.

Szöke. Levelet kérek a lap kiadóba „Giza“ czímen. 2209-1

Édes kis mama sajnálom az elveszett boldogságot, de reményem nem sokára selyemvárosom irgatja szerető kis hát. 2307-1

Sárika. Köszönöm a szép meglepetést. Igazán örülök, hogy gondolt néha-néha rára is. — Kíváncsi vagyok képest ott leszek és a viszonyltság csótolom kezeit. Üdvözléssel N. 6786-1

Kékszemnek levele van a rendes helyen. Kiszámitottam, hogy épen 21 hónapja van, hogy nem láttam. Levelemben egy megirtam mindent, ahogy azt személyesen szerettem volna megmondani. Csókolja számtalanszor — — — 6784-1

Re. Mindennap arra megyek, de vagy késon, vagy korán, úgy, hogy sohasem láthatom. Pedig menyire szeretném már látni és magáskával legalább egy pár percig csevegni. — Es kitől függ ez? Kitől?? Irjon vagy az valamit szerető Gonoszjárnak. 6748-1

„Falusi otthon“ levele van a kiadóhivatalban. 2305-1

Buzakalász. Kedves levelet megkaptam. Egy-két hét múlva fel fogok Pestre menni, addig is igen kérem, hogy e lapba levelezhessek, míg a személyes ismeretség lehetséges. Kedves sorait várva üdvözlöm. 6788-1

HÁZASSÁG.

Önálló 28 éves komoly kereskedő házasság céljából óhajt megismerkedni egy csinos, középszerű fiatal intelligens leánnyal. 2000 forint hozományra reflexiót. — Szíves levelet a kiadóba kérek és „Komoly szándék“ jellege alatt kérem azt e helyen jelezni. 6698-2

Igen jó és biztos átlású 28 éves fiatal ember szeretne megismerkedni egy komoly, intelligens fiatal leánnyal, házasság céljából. 3-4000 forint hozományt kíván. Csak komoly leveleket vesz figyelembe, melyeket „Komoly“ jellege alatt kér a kiadóhivatalba. 6763-2

ALLÁST KERES.

Házmeister, 42 éves, gáz- és vízvezeték-, telefon- és telegrafizelő állást keres egy nagyobb házban. Ajánlatok „Házmeister“ cím alatt kéretnek a kiadóhivatalba. 6710-3

Bármilyen írásbeli munkát végző levelek mással, vagy czím nélkül irását elvállalja szerény igényű fiatal ember. Cím a kiadóhivatalban. 6554-3

Gyakorlott építész állást keres. Szíves megkereséseket a kiadóhivatalba kér „Építész“ címen. 6680-3

Jspáni állást keresek, gyakorolt és óvadékképes vagyok. Cím a kiadóhivatalban. 7007-3

Heti- vagy inozsaki napoz szerkesztőt, vagy munkatársul ajánlok kifizető szakember. Esetleg azok expedicióját is elvállalja. Ajánlatok a kiadóba „Heti lap“ címen kéretnek. 6792-3

Kereskedelmi iskolát végzett fiatal hölgy, ki Remington-gépen ír és németül stenografál, szerény feltételek mellett óhajt álláshoz jutni. Cím a kiadóban. 6790-3

Joghallgató ajánlkozok ügyvédi irodába egész vagy fél napra. Cím a kiadóhivatalban. 6478-3

Kisasszony, ki a kereskedelmi szaktanfolyamot igen jó sikerrel végezte gép és gyorsírást tudja, szerény feltételekkel állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 6658-3

Szerény feltételek mellett keres irodai állást egy igen ügyes, kereskedelmi szaktanfolyamot jó sikerrel végzett fiatal kisasszony. Gyorsírást tudja. Címe a kiadóhivatalban. 6744-3

ALLÁST KAPHAT.

Zárs keresetk egy igen jól jövedelmező nagy vállalatához 3-4000 forinttal. — Bővebbet személyesen. Levelek a kiadóhivatalba intézendők „Szerencse“ jellege alatt. 6780-4

Intelligens utazók bármely szakmából, valamint budapesti helyi ügydők egy igen jövedelmező melléktulajdosás által jelentékeny keresetre tehetnek szert. Ajánlatok kéretnek „P. E. 752“ sz. a Schwarz József hirdetési irodájába Budapest, V. Marokói-utca 4. 2208-4

Közégi- és körjegyzők jelentékeny mellékjövédelmet szerelhetnek, ha egy általános érdekű irodalmi műre előzeteket gyűjtenek. Ajánlatokat „T. G. 50“ jellege alatt a kiadóhivatal továbbít. 6786-4

Ökleveles óvodát kerestek pusztára egy kis leány mellé, ki az elemi iskolai tantárgyakat s tanítani képes. Zongorázni tudók előnyben részesülnek. Ajánlatok a kiadóhivatalba intézendők „Óvodó 100“ jellege alatt. 6742-4

Kisasszony, ki már művirág-üzletben alkalmazva volt és e szakmát teljesen érti. állandó alkalmazást nyer. — Ajánlatokat a kiadóhivatal közvetít „Művirágüzlet“ jellege alatt. 6748-4

Előkelő fővárosi szabó-műhelyben tisztességes házból való tanulóleány azonnal felvételt. Cím a kiadóhivatal. 6455-4

Szakácsnő, ki már nagyobb urházaknál volt alkalmazva, mazva vidéki urasági házhoz kerestetik. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kérek. 6662-4

Nagy confectio-üzlet keres ügyes segédet, ki az eladásban és kirakatrendezésben járatos. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kér „Szorgalmas“ jelző alatt. 6472-4

Fiatal főbírtokos oly gazdasszonyt keres, ki egy nagyobb háztartást vezessen és jól tudjon főzni. Arczképpel ellátott ajánlatokat a kiadóhivatalba kér „Gazdasszony“ jellege alatt. 6614-4

OKTATÁS.

Correpetitornak ajánlkozok gymnásiumi vagy kereskedelmi iskolai tanulóhoz egy kereskedelmi is végzett joghallgató. Cím a kiadóhivatalban. 6416-5

Joghallgató bármely otthon végezhető munkát elfogad igen olcsó áron. Szíves megkereséseket a kiadóhivatalba kér „Megbízható“ címen. 6606-5

ELADÁS.

Elegáns menyasszonyi ruha olcsó áron. eladó Cím a kiadóban. 2088-8

Gyümölcsöt, Mohács-Margitta, Szigeti-termést, mely télen át tartós, a következő árak mellett szállítok, utárvétellel: 100 drb. szerezke-alma 2 forint, 100 drb. jeges-alma 2 forint, 100 drb. bór-alma 2 forint, 100 drb. óriás-alma 3 forint, 100 drb. császár-körte 2 forint ab Mohács. Remdélmenynél kérem az utolsó vasuti- vagy hajó-állomást megnevezni. Perlesz Páló Mohács. 6927-8

Szepességi karpai leányok, csinos, valódi legnőbb minőségű kis füstökben égetett régi 5 kiló palackban 3 forint 75 kr. bérmentve, utárvétellel. Ganovszky Garzta, fenyőborovicska-gőzfűződe-társaság Szepes-Szombat (Szepesmegye). 6981-8

Balaton-filmádi és felső-corsi száll-gazdaságomból egy fél millió amerikai-, európai gyökere és sima vésző, valamint ojtvány eladó. Kivánatra árjegyzékkel szívesen szolgálók. Soly László Veszprém ben. 2291-8

Méz. Legújabb pergeit csemegéző 5 kilós postacsomag bérmentve 2 forint 80 kr, hófehér lépmész 4 kgr. bérmentve 4 forint 80 kr. Országos Méhészeti Egyesület. Budapest, IX. Köztelek, továbbá központi vásárcsarnok-, fősor, ahol üvegekben és kímérve is lehet kapni. Kifőző hamisítatlan méh-viasz szobapadló fényezéshez 1 kgr. 1 forint 75 kr. 6999-8

VÉTEL.

Kályha, maldingi vagy cserép, jó karban levő megvételre kerestetik. Ajánlatok „Kályha“ jellege alatt és az ár kitüntetésével, a kiadóhivatalba kéretnek. 6726-9

Házi verki olcsó áron kerestetik megvételre. Cím a kiadóban. 6704-9

Kétkerekű kézikocsi, használt, olcsó áron kerestetik megvételre. Cím a kiadóhivatalban. 6708-9

KIADÓ SZOBÁK.

Kerepesi-úthoz közel a Szentkirály utcában egy csinos, tiszta 2 ablakos szoba kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 6692-10

A Kerepesi-úton egy kényelmes 2-ablakos utcai szoba kiadó, teljes ellátással együtt havi 45 forintért. Cím a kiadóhivatalban. 6144-10

LAKÁS KERESTETIK.

Üzlethelyiség kerestetik, nem nagy. Lehetőleg a belvárosban, november 1-ére. Arral ellátott ajánlatok kéretnek „legáns“ címen a kiadóhivatalba. 6466-11

SZOBA KERESTETIK.

A VI. kerületben keres egy fiatal ember lehetőleg intelligens családnál tiszta és csinosan burtozott szobát I. vagy II. emeleten. Levelet a kiadóhivatalba kérek „VI.“ jellege alatt. 6060-12

Keresek egy burtozott szobát a Teréz-körút vagy Gyár-utca közelében. Megkeresések ár megjelölésével „Mérnök“ jellege alatt a kiadóba kéretnek. 6678-12

Két hirlapíró keres egy, esetleg két egymáshoz nyíló, különbejáratu szobát. Cím a kiadóhivatalban. 6666-12

Csinosan berendezett udvari szobát keres az Üllői-út közelében egy orvostanhallgató. Levelet „Egyszerű“ jellege alatt kér a kiadóhivatal. 6664-12

KIADÓ LAKÁSOK.

Két külön bejáratu szobából és konyha stb. álló lakás az V. kerületben Vadász-utczában azonnal kiadó Ugyanott egy műhelynek, vagy raktárnak alkalmas, az utcára nyíló nagy pincze is kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 6164-13

HITEL—PÉNZ.

Sürgösen kerestetik 200 forint kölcsön egy jóállású hivatalnoknak. Levelet a kiadóba kérek „Pontos“ jellege alatt. 6784-14

KÖNYVEK.

Jó francia regényeket szeretnék venni könyvtárma berendezéséhez. Ajánlatokat a cím és az ár megjelölésével a kiadóhivatalba kérek „Könyvtár“ jellege alatt. 6262-15

Jókai összes műveit kerestetik olcsó áron megvételre. Levelet a kiadóhivatalba közvetít „Jókai“ címen. 6612-15

KIADÓ BOLTHELYISÉGEK.

Jrodának, műhelynek, divatszalonnak, vivóremnek, magániskolának vagy nagy lakásnak alkalmas nagy helyiség 1-ső emeleten azonnal kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 3662-17

Nagy bolti helyiség a József-körút legnagyobb forgalmu helyén kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 4706-17

Dohánytársaság a főváros legelőkelőbb helyén közbejött családi körülmények miatt átadó. Ajánlatokat „Kifőző forgalom“ címen közvetít a kiadóhivatal. 6676-17

Fényképezési üzlet, a Belvárosban, mely kifőzőn megy, szabad kézből átadó. Szíves ajánlatokat a kiadóhivatalba kérek „Fényképezés“ címen. 6782-17

KÜLÖNFÉLE.

Kölyögnél, rokadságnál vegyen 80 kr-ért Réthy-féle Fernetetű-cukorkát. 1537-18

Egy tisztességes család hajlandó (2 évesétől kezdve) fiu- vagy leánygyermekét teljes ellátásra csakolyan fizetésért elfogadni. — Cím e lap kiadóhivatalában. 6784-18

Jó ebédkosztot kaphat 1-2 ur intelligens családnál az Eötvös-utczában. Cím a kiadóban. 6786-18

A Tisza István napja.

Zál jut az ember eszébe a perzsa regékből. Az a gyermek, aki fehér fejjel jött a világra és megdőbentette eszével az édes atyját is, pedig az sem volt épen közönséges ember. Csakhogy Tisza Istvánt nemcsak a generális nézte dőbentettel, az ajkán csüngött az ellensége is, mindahány. Mint Neptun a vizek fölött, uralkodott a parlamenten ez a fiatal politikus és hogy annyi kipróbált, öreg ember között épen ő vitte az első szót, csak azért nem volt meglepő, mert mindenképen furcsa idők ezek. Gyermek módjára viselkednek az öregek, hirtelen kell tehát megöregedniök az ifjaknak. S ahol Horánszky Nándor az obstrukció játékszobájában fujja a sipot, az öreg Madarász pedig el is fakad sirva, ott az ifju Tisza Istvánnak kell megtalálnia azt a komoly szót, mely talán öregebbek ajakára illenék.

S megtalálta. Azt az egész szöveget, amelylyel Apponyi és az ő különböző legényei heteken keresztül takargatták az obstrukció meztelenségét, egy szempillantás alatt széjjel szakította a Tisza István szava. Micsoda csunya váz meredt ki a szövegny alól! Még az az univerzális takaró se maradt rajta, amelyikkel mindent jótékonyan el lehet leplezni. A törvénytelen választások takarója. Ha gróf Apponyi Albert ezt a mai harcot arra alapította, hogy ilyen választások mellett hamis a parlamentárizmus és jogosult ellene minden harcz, tapsolhatott neki az ellenzék, de Tisza István csak egy kis anakronizmusra mutatott rá és az argumentum a tapsok daczára is leomlott. Pedig csak egy piczike anakronizmus az egész. Annyi, hogy Apponyi tavaly még minden áron meg akarta menteni a parlamentárizmust s egy évvel később jut eszébe, hogy ez a tavalyi parlamentárizmus hamis a választások miatt, melyek — t a v a l y e l ő t t voltak. S az csakugyan nem illik, hogy Apponyinak tavaly nem jutottak eszébe a választások, pedig még közelebb volt hozzájuk.

De gróf Tisza Istvánnak más apróságokat is eszébe hozott a jó memoriája. Mikor ezt a nevezetes anakronizmust megvilágította, odafordította lámpáját a választásokra is. És a törvényhozás egyszerre különös dolgokat látott meg, a miket már el is felejtett. Szembe ötlött ugyanis, hogy például a nemzeti párt sorait nem is tisztán az erőszak ritkította meg. Ellenkezőleg. A választásoknál csak az a proceszus folytatódott, amelyik már korábban megindult. Ahogy az egyházpolitikai harczok idején sorra szállingóztak ki a nemzeti pártból a legjobbak, elhuzódott mellőle a választásoknál is az intelligencia. Kicsi dolga maradt ott a pressziónak, mert magától mállott szét az egész párt és ha „megfogyva bár, de törve nem” mégis bekerült a parlamentbe, ezt inkább csak a kölcsönvett néppárti szavazatoknak köszönhetette. Aminek igazolására a lámpás csak egy kis sugárkát vetett oda, ahol a híres Blaskovics-féle levél próbál már feledésbe merülni. Az a levél ugyanis egész nyíltsággal árulta el, hogy a nemzeti párt itt-ott szívesen kölcsönzött néhány szavazatoc-

kát a néppárttól. Pedig a világ szeme előtt úgy tett, mintha nagyon fájlalná a felekezeti párt megszületését. De hamiság volt az egész. Nem is illett valamit fájlalnia, mikor előbb apró kölcsönökkel le hagyta magát kötelezni.

Ezzel a multba világító lámpával csinálta meg az egész csodát gróf Tisza István. Eltemetett okokat hozott vele elő, újból kísértő okokat kergetett vele vissza. S ami még megmaradt, azt megrostálta az ő öreg eszével. Ki kellett tennie, hogy az obstrukció még önmagával sincsen tisztában s épen azért csak természetes, ha az ország sem tud vele tisztába jönni. Szerencse tehát, hogy az ország nem is sokat gondol reá, hanem nyugodtan néz az új esztendő elé, amikor szintén csak leszünk valahogy. Gróf Tisza István meg is mondta, hogyan. A többség megáll a törvényen kívül, ahová a kisebbség szorította, de ott is csak a maga akaratát fogja végrehajtani. Ezért talán majd vad alá helyezik a többséget. De azt már könnyebben viselheti el a többség. Csak az országnak ne legyen bántódása. S az nem lesz.

Ugy hangzott ez az egész, mint valami program. Egy öregfejű ifju nézett vissza a multba és mutatott a jövőre. Azok a fiatalosan viselkedő öregek pedig nem tehettek másképen: vele néztek a multba s érezték, hogy vele járnak majd a jövőben . . .

A képviselőház ülése.

Az elnök tíz órakor nyitja meg az ülést s miután zárt ülést ma végre senki sem kér, csak azt jelenti be, hogy Kossuth Ferencz sürgős interpellációt jegyzett be a Hentzi-szobor ügyében, aztán áttérnek a napirend-vita folytatására.

(A napirend-vita.)

Gróf Eszterházy Mihály úgy látja, hogy hiába csinált Deák törvényeket, hiába csinál a többség is törvényeket; megtagadja a Deák és a saját alkotásait is.

A kormány tagjai, tagadják az ország jogát arra, hogy önállóan berendezkedjék. Ha így van a dolog, mire szolgált akkor a nyári ankézésés a külön vámtérület ügyében? Csak a miniszterek privát kedvtelése volt? A kormány megért a bukásra, azért amit tett s megért azért, amit tenni elmulasztott. Sugnak-bugnak a folyosón, irnak a lapokban a Ház fölmozgatásáról. Nem hiszi, hogy igaz lenne a kósza hír, mert nem olvassa a hivatalos lapban a választások előtt szokásos tömeges barosításokat, meg grófi rangra emeléseket. Ha a kormány mégis elhatározná magát a Ház fölmozgatására, úgy joggal odairhatja a parlament homlokzatára ugyanazt a mondást, amelyet Cromwell irt az angol parlamentre: Ez a ház eladó! (Viharos tetszés az ellenzéken.)

(Tisza István beszél.)

Gróf Tisza István: Tisztelt képviselőház! (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) Öszintén szólva, sokáig haboztam, hogy ebben a vitában részt vegyek-e vagy sem; haboztam pedig azért, mert az a praxis, melyet az igen tisztelt ellenzéki képviselő urak ezuttal kezdeményeztek, hogy tudniillik bizonyos ügyek napirendre tűzésének tisztán formai kérdését hosszú, beható vitaközlések alkalmával használják fel, igénytelen nézetem szerint nemcsak egészen szokatlan a parlamentek történetében, de helytelen is (Zaj a szélsőbaloldalon.) és a parlament működésének megakasztására vezet. En tehát felszólalásommal nem kívántam egy oly gyakorlatot hozzájárulni, melyet helyesnek nem tartok és melyre nézve ma is csak azon óhajomat fejezhetem ki, hogy az precedensül ne szolgáljon.

Másrészt azonban teljes lehetetlen erre a pártra, ezen párt tagjaira nézve, hogy heteken keresztül halljanak vádakat, halljanak támadásokat és ezekkel szemben semmit ne tegyenek arra, hogy a közvélemény előtt saját álláspontjukat előállítsák és képviselni igyekezzenek. Telik egyik nap a másik után, egyik hét a másik után anélkül, hogy ennek a vitának a vége belátható volna. Ily körülmények közt, bár sajnálom, hogy

ezen vitában részt venni kénytelen vagyok, úgy gondolom, kötelességet mulasztanék, ha a magam részéről is a szönyegen levő kérdésekre nézve véleményemet kimondani és képviselni nem törekednék.

Talán neveltségessé tenném magamat, ha arról kezdenék beszélni, hogy az, ami itt folyik, obstrukció-e vagy sem. En azt hiszem, hogy ebben a tekintetben régen tisztában lehet már a közvélemény. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Obstrukció az, ami itt folyik és pedig, méltóztassanak nekem megengedni, az obstrukciónak legmesszebb menő, legelitélendőbb faja. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Hiszen az obstrukciónak is vannak fokozatai. Az első, a legkevésbé elitélhető obstrukció az, amely valamely törvényhozási újítás megakasztására törekszik. A legkevésbé elitélendő azért, mert ez az állam-gépezetet nem akasztja meg, csakis valamely változásnak bekövetkezését tolja hátrább. Ilyen obstrukció volt az, amelyet a tisztelt közjogi ellenzék a közigazgatási törvényjavaslat ellen folytatott; ilyen obstrukció volt az, amelylyel 1872-ben az akkori balközép a választási törvényt meghiúsította.

Volt alkalmam már a Házban máskor is kijelenteni, minden feszélyezés nélkül kijelentem ma is, hogy ezt az obstrukciót sem helyeslem, hogy azt is elitélem, de kötségtelen dolog, hogy ez az obstrukciónak legenyhébb formája. Már erősebb, már az államéletre nézve kritikusabb néme az obstrukciónak az, amely bizonyos időhöz kötött intézkedéseit a törvényhozásnak akadályozza meg. Költségvetést, unjonczok megszavazását, vagy olyan törvényjavaslatok idejekorán való törvényerőre emelkedését, amelyeknek létrehozatala szükséges azért, hogy egy már lejárt törvény helyébe valami más helyeztessék. Ilyen a kiegyezési törvényeknek egész complexuma. De legmesszebb menő, a parlamentárizmus alapelveit legmélyebben sértő obstrukció az, midőn az obstrukcióba belemenő párt vagy pártok a parlamentnek egész működését az egész vonalon, minden javaslatnál, minden ténvkedésnél megakasztják törekvészenek. Ezt tették a tisztelt képviselő urak, illetőleg kezdeményezték 1897 nyarán, midőn a sajtóra vonatkozó intézkedések megakadályozása végett más javaslatoknál kezdtek meg az obstrukciót és ez folyik ma sokkal messzebb menő eszközökkel, sokkal radikálisabban, sokkal féltelenebbül, mint máskor bármikor.

A kérdés az, tisztelt képviselőház, minő indokokat hoznak fel tisztelt képviselőtársaim ez eljárásuk igazolására. És itt embaras de richnessel állunk szemben, mert hiszen főleg két indokot hallok emlegetni a tisztelt képviselő urak részéről, de ez a két indok egymást kizárja. Halljuk azt, hogy az obstrukció indokait képezi a kormány hallgatása a kiegyezési akcióra vonatkozólag. Több ízben kijelentették egyes ellenzéki tagjai a Háznak, hogy nyilatkozzék a kormány, tőle függ, vessen véget az obstrukciónak. Másik indok, mely fölhozott, hogy itt a Bánffy-kormánynak olyan bünei vannak (Igaz! Ugy van! balfelől.), amelyeket az ellenzék . . .

Biró Lajos: Mind a kettő az oka!

Gr. Tisza István: Bocsánatot kérek, mind a kettő egyszerre nem lehet. En Biró Lajos tisztelt képviselőtársamnak és barátomnak szívesen elhiszem vagy azt, hogy addig obstruál, míg a kormány nem nyilatkozik, vagy azt, hogy ő addig obstruál, amíg Bánffy le nem mond, de mindkettőt lehetetlen a legjobb akarattal is elhinni. (Derűtség és tetszés jobbfelől. Ellenmondások a baloldalon.)

Hanem mindegy; fogadjuk el a vitaközlést mind a két indokra nézve. Van-e joga a tisztelt ellenzéknek bizonyos nyilatkozatokat követelni a kormánnyól (Élénk felkiáltások balfelől: Hogyne!) és a parlamenti munka megakasztását tenni ezen nyilatkozatok megtagadásának következményeül? Tisztelt Ház! a-b-c-je a parlamentárizmusnak az, hogy igenis a parlament bármely ügyben bármely kormánytól nyilatkozatokat követelhet. A kormánynak ismét kötelessége a közérdek iránt, megfontolni, hogy azon nyilatkozatok megtétele az adott pillanathon szükséges-e és az ország érdekében van-e vagy sem? Ha a kormány azon nézetben van és függőben levő tárgyalások alkalmával rendszerint mindenütt a világon azon nézetben is szokot lenni, hogy a nyilatkozatok megtétele nem időszert és az ország érdekeire nézve sérelmes; ezt megmondja a Háznak, akkor a Háznak, de nem a Ház kisebbségének joga: vagy követelni a kormánnyól a nyilatkozást (Helyeslés a jobboldalon.) vagy felmenteni őt ezen kötelezettség alól. Ha a Ház követeli a nyilatkozatot a kormánnyól, akkor oly kormány, mely tudja kötelességét, egyebet nem tehet, mint hogy ott hagyja a helyét, s azt a Ház bizalmát bíró kormánynak engedi át. De mindaddig, amíg a Ház többsége, a Ház ha-

tározata a kormányt nyilatkozatokra nem követheti, mindaddig sem egyes tagjai a Háznak, sem a Ház kisebbsége nem arrogálhatja magának a jogot, hogy oly nyilatkozatokat követeljen a kormánytól, amelyekre nézve a többség nézete is az, hogy ezen nyilatkozatok ma szükségtelenek vagy károsak. (Helyeslés a jobb oldalon.)

Különb is, mit akarnak tisztelt képviselőtársaim? a kormányt minő nyilatkozatokra kívánják? A mai pillanatban, amidőn az osztrák parlament előbbre van a kiegyezési tárgyalások dolgában, mint mi nekünk nem szabad azzal az eshetőséggel foglalkoznunk, hogy mi lesz, ha Ausztriában legyőzhetetlen akadályokba ütközik a kiegyezés. De ha egyáltalában foglalkoznunk is ezzel a kérdéssel, mint egy bekövetkező, vagy bekövetkezhető eshetőséggel, a múlt eseményekből nagyon könnyen megkonstruálhatjuk föl a vonalában magunknak azon álláspontot, amelyet mindenkinek, aki a gazdasági kiegyezésnek közgazdasági szempontból híve, elfogadnia kell. Mert hiszen, ha visszagondolok a tavalyi év végén lefolyt vitákra, abban a tekintetben konstataáltam a meggyezés a közjogi alapon álló pártok között, hogy egy megfelelő kiegyezést közgazdasági szempontból az országra nézve hasznosnak tartanak. Ezen kiegyezés azonban vámszövetség alakjában csakis az 1867. XII. törvény-cikkben előirt alkotmányos uton és módon jöhet létre. Ha ez az út és mód az osztrák viszonyok alakulása folytán lehetetlennek bizonyulna, akkor Magyarországnak szabad keze van mindenben, kivéve a vámszövetség megkötését. (Helyeslés a jobb oldalon.) tehát igenis Magyarország életbe léptetheti azokat a közgazdasági intézkedéseket, amelyeket saját érdekében szükségeseknek és észszerűeknek talál. Életbe léptetheti magyar törvény útján, de nem vámszövetség alakjában. Életbe léptetheti úgy, hogy a magyar állam szuverén akaratát (Zaj, elnök csenget.) nem kapcsolja össze, nem köti le az osztrák állam akaratával szemben. (Élénk helyeslés a jobb oldalon.) Mert méltóztatnék megengedni, hogyha ennek a fogalomnak, hogy a vámszövetség, vagy nem vámszövetség egyáltalában komoly közjogi tartalmát keressük, azt csakis abban találhatjuk meg, hogy vámszövetségre lépne, a magyar állam akaratát hozzá fűzetik, hozzá kötik bizonyos időre a vele szövetségre lépett osztrák állam akaratához. Mindaddig, amíg a szövetség tart, sem az egyik, sem a másik állam egyoldalú intézkedésekkel ezen vámszövetség tartalmán nem változtathat. Ezt nem hozhatjuk létre másként, mint ha Ausztriában is alkotmányos uton vihető az keresztül. Ha ez az utóbbi ut lehetetlennek bizonyulna, Magyarország tehet oly intézkedéseket, amiket az ország érdekében jónak lát, (Helyeslés a jobb oldalon.) de ezt úgy teszi meg, hogy akaratát az osztrák állam akaratához nem fűzi, egységes akarat-kifejezés a két állam között létre nem jön, hanem igenis intézkedik a magyar törvényhozás saját szuverén jogánál fogva, és ezen intézkedés hatályát addig tartja fenn, ameddig ez a magyar törvényhozásnak tetszik. (Igaz! Ugy van! a jobb oldalon.)

Tisztelt képviselőház! Menjünk már most át az obstrukciónak másik indokára, amelyet mindjárt a vita elején, gondolom Kossuth Ferencz tisztelt képviselőtársam úgy fejezett ki, hogy ők nem a gépezetet akarják megállítani, hanem a gépezet akarják elcsapni.

Polónyi Géza: Annak már befűtöttek! (Derűtség balfelől.)

Tisza István: Hát tisztelt képviselőház, ez nagyon dicséretes jó szándék, hiszen amíg ellenzék lesz a világon, az az ellenzék soha sem lesz a gépezettel megelégedve, és mindig törekedni fog azt a gépezet elcsapni. De hát bocsássák meg, ha itt ismét a parlamentarizmus legkezdetlegesebb alapfogalmaira kell visszatérnem.

Horváth Nándor: (Halljuk a leczkét.)

Gróf Tisza István: Ez nem leczke, (Egy hang jobbfelől: Igazság.) ez nem akar egyéb lenni, mint felvilágosítása az ország közvéleményének, amelyet a tisztelt képviselő urak hetek óta tendenciózusan igyekeznek félrevezetni. (Ugy van! Élénk helyeslés a jobb oldalon. Felkiáltások balról: Kiszagda! Nagy zaj.) Hát, tisztelt Ház, én úgy tudom, hogy Magyarország kormányát ő felsége nevezi ki, és úgy tudom, hogy az alkotmányosság szelleméből folyik a politikai szolidaritás, a politikai bizalom az ország kormányza és a parlament többsége között és úgy tudom, hogy mindennütt a világon teljesen közönyös kérdésnek tekintik azt, hogy az illető férfiak, vagy az illető férfók, ki a kormány élén áll, a Ház kisebbsége előtt kedvelt vagy népszerű egyén-e. (Tetszés jobbfelől. Zaj balról. Elnök csenget.)

Hock János: Az nem közönyös, hogyan szerzte meg a többséget.

Tisza István: És én azt hiszem, másutt nem szokták a kormányelnöki kvalifikációt abban ke-

reselni, hogy az illető grata persona-e az ellenzék előtt.

Justh Gyula: Hogyan szerezte a többséget, az a kérdés!

Elnök: Kérem, tessék ezt beszédben elmondani.

Polónyi Géza: El is mondják, bizonyosan!

Gróf Tisza István: Én azt hiszem, tisztelt Ház, hogy ha bármikor, csak hallgatással is, szentesítést nyerne az a tan, hogy a kisebbségnek bizonyos befolyása van azon személyek megválasztására, akikre a többség a maga politikájának keresztülvitelét bizza: ez a tan merőben felforgatná a felelősség elvét, merőben felforgatná a parlamentarizmus alapelveit. (Zaj. Ellenmondások a szélsőbaloldalon.) És bocsássanak meg nekem, ha rendszerbe valnék itt az, hogy a kisebbség kiüldözhet ebből a székéből egyeseket, (Közbeszólások a szélsőbaloldalon: Akik nem odaválók.) hogy Magyarországon miniszterelnök valaki nem lehet másként, csak a kisebbség kegyelméből, (Zajos helyeslés a jobb oldalon. Élénk ellenmondások a bal- és szélsőbaloldalon.) nem hiszem, hogy akadjon önértékes ember, aki még ezen miniszteri szék betöltésére vállalkozzék. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Polónyi Géza: Tisza Kálmán 15 évig kormányzott! (Nagy zaj.)

Elnök: (Csenget.) Csendet kérek! (Egy hang a baloldalon: Valami „kiszagda“ csak akad! Derűtség a bal- és szélső baloldalon.)

Gróf Tisza István: Tisztelt Ház! Nem mondom, hogy mint harmadik indokát az obstrukciónak, de talán mint enyhítő körülményt, vagy mint magyarázatát, igazolását az akciónak, halljuk ismétlenül a választásokat emlegetni.

Polónyi Géza: És nem ok nélkül!

Gróf Tisza István: Ez a téma két év óta van előtérben.

Hock János: És így elévült! (Felkiáltások a bal- és szélső baloldalon: Még tovább is lesz! Nagy zaj.)

Gróf Tisza István: Ugy látom, a képviselő urak nagyon meg vannak akadva újabb témák dolgában...

Polónyi Géza: Elég jó ez nekünk! (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Gróf Tisza István: ... mert ezen üres szalmát ismételve és ismételve csépelik a Ház előtt.

Hock János: Nagyon szellemes!

Gróf Tisza István: Én nem szeretek üres szalmát csépelni.

Justh Gyula: Csak a pártkassza legyen tele!

Gróf Tisza István: Ennek folytán igen röviden jegyzem csak meg... (Nagy zaj a bal- és szélső baloldalon.)

Az elnök (csenget): Ne tessék folyton közbeszólani.

Gróf Tisza István: ... a képviselő urak előadására, hogy az, aki a választási mozgalmakat figyelemmel kísérte, két dolgot, az én igénytelen nézetem szerint, meg kellett, hogy lásson. (Halljuk! Halljuk! a jobb oldalon.) Az egyik az, hogy a közvéleményben, még pedig különösen a tömegkeres magyar intelligencia körében azon küzdelem, melyet a szabadelvű párt az egyházpolitika terén kifejtett és az a magatartás, melyet az egyházpolitikai campagne alatt a tisztelt nemzeti párt és a függetlenségi pártnak egyházpolitika ellenes szárnya tanúsított, mely nyomokat hagyott maga után. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) A szabadelvű párt sorai lényegesen megerősödtek, különösen a független magyar intelligencia köréből. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) azt a két iránylatot pedig, amely e téren nem igazolta a hozzáfűzött reményeket, épen párhívainak legbecesebb része hagyta cserben. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) És ha a tisztelt nemzeti párt megfogya ugyan, de törve nem, ezt elismerem, mégis bejutott a Házba, azt tulnyomó nagy részében néppárti szavazatokkal érte el. (Nagy zaj és élénk felkiáltások balfelől: Nem áll!)

Major Ferencz: Mit jelent ez? Tessék ki-magyarázni! (Nagy zaj. Elnök csenget.)

Szentiványi Árpád: Ez hozza a béke olaj-ágát? (Zaj.)

Elnök: Kérem a képviselő urakat, nem járja folyton közbekiáltásokkal zavarni a szónokot.

Gróf Tisza István: Nem tudom, az én tisztelt barátom mióta tart engem galambnak? (Élénk derűtség jobbfelől.) És nem tudom, hogy az a magatartás, amelyet tisztelt képviselőtársaim hetek óta itt követnek, azok a megtámadások, amelyekkel hetek óta elhalmozzák ezt a pártot, egyáltalában lehetővé teszik-e önértékes embernek, hogy ide olajággal jöjjön? (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.)

Endrey Gyula: Az „Olay“ ágat már kiadták tegnap. (Derűtség balfelől.)

Gróf Tisza István: A másik észlelet, amelyet a lefolyt képviselőválasztásoknál tehetünk, az, hogy igenis a néppártnak a vallás fegyverét felhasználó agitációja, a tudatlazabb néposztályok széles rétegeit képes volt felkavarni és felizgatni és ezzel egyfelől bizonyos sikereket elérni, de másfelől a legmesszebbmenő felháborodást kelteni felépen a magyar intelligensabb közvélemény körében. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Ez a felháborodás kifejezésre jutott a választásoknál is. Én elismerem, hogy kivált azon kerületekben, ahol a néppárti agitáció erősebben fellépett, a választások tisztasága ellen súlyosabb kihágások történtek, mint korábban, súlyosabb kihágások azok részéről, akik talán pénzzel, akik talán a presszió eszközeivel léptek fel; de ép úgy azok részéről is, akik e lelkiismeretlen és féktelen izgatás üszkét dobták a jámbor nép közé. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Mert engedjék meg nekem, tisztelt képviselő urak, a választások tisztasága ellen nem csak pénzzel, nemcsak hivatalos presszióval lehet véteni; ne beszéljen nekem a választások tisztaságáról az, aki a népből létező naiv vallásos érzéssel visszaélve, azt kizsákmányolja (Ugy van! jobbfelől.), a nép félrevezetésével kívánja politikai céljait elérni. (Ugy van! jobbfelől.)

Major Ferencz: Ezt még maga sem hiszi el! (Felkiáltások jobbfelől: Mindnyájan elhiszszük! Zaj.)

Gróf Tisza István: Tisztelt képviselőház! Konstatalem tehát, hogy legalább igénytelen nézetem szerint, az utolsó képviselőválasztásoknál igenis egy hatalmas áramlata a közvéleménynek nyilatkozott meg a szabadelvűpárt mellett. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) De másrészt konstatalem azt is, hogy bizonyos visszaélések, bizonyos elítélendő és szomorú jelenségek, — de mondom, az egész vonalon, mert nemcsak a jelenségek egyes részeire kell kiterjeszkednünk, — bizonyos szomorú jelenségek mutatkoznak, amelyeket elítélendőnek, amelyeket az ország érdekében károsaknak tartunk. Én nagyon kérem tisztelt képviselőtársaimat, fogadják tőlem ezt a nyilatkozatot teljes komolysággal. (Halljuk!) Én a magam részéről igenis, szükségesnek tartom, hogy e Ház, feltétlenül a következő választások előtt, komolyan foglalkozzék a választási visszaélések kérdésével. (Derűtség balfelől.) Én nem kötöm magamat az elintézés formájához, én nem szegzem magamat semmiféle részlethez, de igenis kijelentem, hogy egyéni meggyőződésem zerint, míhelyt itt a parlamenti anarchia tünetei megszűntek, kötelességünk lesz a választási visszaélésekkel — de újra mondom, az egész vonalon — foglalkozni.

Polónyi Géza: De nem Bánffyval! (Zaj. Előszőr a cseh mestert el kell távolítani!)

Elnök: (Csenget.) Csendet kérek!

Gróf Tisza István: Hanem hát mondják meg nekem, tisztelt képviselőház, ha voltak választási visszaélések, oryosoljuk-e ezeket az által, meggyógyítjuk-e a magyar közéletet az által, ha a választásnál felmerült visszás körülményeket a parlamenti helyzetnek megfontásával tetézzük? (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Hát győvítá-e az a bajnak, ha mi parlamenti anarchiát teszünk egy talán nem minden tekintetben kifogástalanul választott parlament működése helyébe? Én egyéni fel-fogásom szempontjából elismerem egy álláspontnak a jogosultságát: ha valaki azt hiszi, hogy egy parlament annyira helytelen módon alakítottott össze, hogy az a nemzeti akarat törvényes kifejezésül nem tekinthető, akkor nemcsak joga, de kötelessége az első percztől fogva ezen parlament minden ténykedése ellen tiltakozni.

Polónyi Géza: Meg is tettük!

Gróf Tisza István: ... az adót, amelyet a parlament megszavaz, nem fizetni, az ujonczot, amit ez a parlament megszavaz, nem állítani, mert akkor ez usurpáció. (Felkiáltások balfelől: Tiltakoztunk! Megtettük!) Csukros vízben tiltakoztak, de részt vettek a parlament munkásságában. (Felkiáltások a szélső baloldalon: Hát dinamittal működünk volna? Nagy zaj.) Engedelmet kérek, ezek sokkal fontosabb kérdések, semhogy ezekkel ilyen frívól módon lehessen játszani. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Ha egy parlament nem törvényes, ha egy parlament uszupálja a nemzeti akaratot, akkor nem egyszer-mászor kell itt obstrukciót csinálni, de akkor egy törvény létrejövetelehez sem kell hozzájárulni. (Nagy zaj és mozgás balfelől.)

Elnök: (Csenget kérek.)

Gróf Tisza István: A tisztelt képviselő urak azt mondják, hogy azt csinálják. Későn ébredtek fel! (Felkiáltások balfelől: Jobb későn, mint soha!) Két esztendőig nem csinálták, két esztendőig részt vettek a parlament működésében, két esztendőig én soha sehol nem olvastam azt, hogy ez a parlament nem szavazhatja meg az adókat...

lvánka Oszkár: Mindig tiltakoztunk, még a törvénytelen elnöki rendreutasítások ellen is! (Zaj.)

Elnök: Kérek csendet! Kérem, adják meg az illető felvilágosításokat beszédben!

Gróf Tisza István: Tisztelt képviselőház! Abban a körülményből, hogy két év előtt a választásoknál mi történt, ma, két év múlva, semmiféle oly argumentumot a tisztelt képviselőtársaim nem korácsolhatnak, amely eddigi magatartásukkal ellentétben áll. (Mozgás és zaj a bal- és szélső oldalon.) Halljuk! Halljuk! Gróf Apponyi Albert tisztelt képviselőtársam az 1897. év nyarán a házban kijelentette, hogy ő elismeri, hogy a parlamentarizmus egyik alapelve, hogy a többség akaratának érvényesülnie kell, tagadta is, hogy akkor obstrukció folyt. A tegnapi ülésben megtudtuk, hogy ugyancsak tisztelt képviselőtársam tavaly decemberben is alkotmányellenes dolognak tartotta az obstrukciót. Már most, ha ez volt nézete 1897. júniusban: ez 1897. decemberben: akkor arra, hogy most nézetét megváltoztassa, az 1896-iki választások történelméből többé érvet korácsolni nem lehet. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Polónyi Géza: De egy kis szöszegés is jött közbe!

Gróf Tisza István: Hát tisztelt Ház, ez az a három indok, amelyekkel a tisztelt képviselőtársaim eljárásukat indokolni, magyarázni törekednek. Igyekeztem kimutatni, hogy nézetem szerint a bírálatot egyik sem állja ki. De én azt hiszem, hogy tisztelt képviselőtársaimnak talán öntudatlanul egy negyedik indoka is lehet. És ez az indok: a kitérés a függőben levő nagyon komoly, életbe vágó kérdések komoly megvitatása előtt. (Ugy van! Ugy van! jobboldalon.) Felkiáltások a szélső baloldalon: Ellenkezőleg! Tessék napirendre tűzni a kiegyezési kérdéseket! Nagy zaj a bal- és szélső baloldalon. Elnök csenget.)

En azt hiszem, tisztelt képviselőtársaim, hogy az ilyen közbekialtások ebben az országban senkít megteveszteni nem fognak. A tisztelt képviselő urak három vagy négy hét óta semmit sem engednek napirendre tűzni és most azt mondják: „Tessék napirendre tűzni!” Hát ez jellemzi a tisztelt képviselő urak eljárásának őszinteségét. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Polónyi Géza: Tűzzék ki holnapra a kiegyezést, elfogadjuk!

Gróf Tisza István: Tisztelt Ház! Az igen tisztelt közjogi ellenzék már egy-két évvel ezelőtt, ha nem esalodom, igen beható beszédében foglalkozott a közös és külön vámterület kérdéssel és erről az oldalról ismételtén azzal a kijelentéssel találkozott, hogy nem tartjuk elérkezettnek az időt arra, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzunk, de azzal a kijelentéssel is, hogy midőn annak ideje itt lesz, a vita elől kitérni nem fogunk, ellenkezőleg magunk óhajtjuk azt, hogy egy komoly beható vita által az ország előtt lehetőleg tisztába hozassanak a közös és külön vámterület előnyei és hátrányai. Most itt az alkalom, tisztelt Ház. Ha önök biznak ügyükben; ha önök hiszik, hogy a külön vámterület kérdése a komoly megvitatás próbatűzét kiállja, ne akadályozzák azt...

Polónyi Géza: Tessék mindjárt holnapra ki-tűzni!

Endrey Gyula: Egész nyáron hol voltak? (Mozgás és zaj a szélső baloldalon.)

Elnök: Kérem a képviselő urakat — megfogom névszerint szólítani!

Gróf Tisza István: ... ne akadályozzák azt, hogy az indemity gyorsan, úgy amint az normális körülmények között szokott, megszavaztatván, ezekkel a kérdésekkel a Ház foglalkozhassék. És ha tisztelt képviselőtársaim bármilyen ürügyek alatt folytonosan kibújnak e vita alól, ez, engedjenek meg, más meggyőződést nem érlelhet meg az országban, minthogy saját maguk jobban szeretik, ha annyiszor hangoztatott jelszavaik egy komoly parlamenti csata megpróbáltatásának kitéve nem lesznek. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Zaj és ellenmondások a szélsőbaloldalon. Egy hang ugyanott: Erre nem illetékesek! Elnök csenget.) De, tisztelt Ház, még sokkal jobban áll ez a szempont a tisztelt nemzeti pártra nézve. Mert hiszen a külön vámterület és a közös vámterület kérdése még nyújt némi alapot a vitaközé; de az igen tisztelt nemzeti párt, úgy látom, teljesen nélkülözi a támadási pontot a kiegyezési javaslatok meritumára nézve. (Mozgás balfelől.)

Egy fél év óta az ország színe előtt, a Ház asztalán fekszenek ezek a javaslatok. Alkalmuk volt tisztelt képviselőtársaimnak e javaslatok minden hézagát, hibáját, minden gyenge oldalát megismerni.

Polónyi Géza: A kvótát is?

Gróf Tisza István: Kérem, épen a kvótáról akarok beszélni. A képviselő urak nem tettek

egyebet, mint hogy mélysegen hallgattak a javaslatok azon részéről, amelyet ismernek és rejtelmes találgatásokba mentek bele arra a részre vonatkozólag, amelyet nem ismernek. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Ellenmondások balfelől. Zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Kérem Förster képviselő urat, ne tessék közbeszólni!

Gróf Tisza István: Engedelmet kérek, tisztelt képviselőtársaim. Ez a csökönyös hallgatás a kiegyezési javaslatok tárgyról, ez az elbuvás minden alkalommal ezen javaslatok érdemleges megvitatása előtt a legerősebb bizonyíték a kormány mellett, a legerősebb igazolása annak, hogy az egész kiegyezést, amennyiben az befejezést nyert, a kormány az ország érdekeinek megfelelőleg csinálta. De tisztelt képviselőtársaim, csak megerősít engem ebben a felfogásban az, hogy ha a képviselő urak legutóbbi harcmodorát kísérem figyelemmel. Mert hiszen engedjenek meg, azt a magyar parlamentarizmus eddigi történelme husásan kimutatta (Halljuk! Halljuk!), hogy az apró incidensekből való elősködés, az apró kérdések nagyra ívelése, a személyes inzulatusokhoz folyamodás mindig a nagy elvi harcok csődjét jelenti. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Tisztelt képviselő urak, bizonyos elismerés rejlik e szavaimbán. A tisztelt képviselő urak ezekhez a fegyverekhez mindig csak a legnagyobb megszorultság állapotában folyamodtak.

Horánszky Nándor: Soha sem voltunk megszorulva, majd adunk ezután is ideákat az uraknak!

Gróf Tisza István: Arra nézve, hogy mennyire meg vannak szorulva a tisztelt képviselő urak, elég felhoznom azon két esetet, amelyet hetek óta itt felfújnak és kizsákmányolni igyekeznek. Az egyik a Dezaöffy-ügy. Ez már az unalomig el van csépelve. (Zajos felkiáltások balfelől: Elhisszük! Még nincs vége a dolognak!) Próbáltak belőle — hogy úgy mondjam — a privátbecsület szempontjából casust csinálni. A kérdésnek ez a része, hála Istennek, letűnt a napirendről. De most megpróbálnak belőle alkotmányjogi nagy sérelmet csinálni. Méltóztassanak megengedni, hogy anélkül, hogy az ügy részleteire visszalérek, kijelentsem, hogy csak meglepődéssel konstátálom azt, hogy a magyar alkotmányt ennek a zsarnok kormányzatnak kezében más veszedelem nem fenyegeti, mint az, hogy a miniszterelnök beszélt egy szolgabíróval a választásokról. (Nagy zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Felkiáltások: Presszió! jobboldalon! Halljuk! Halljuk!)

Polónyi Géza: Ezen csak megcsiptük!

Gróf Tisza István: Mikor aztán tudomására jutott, hogy az az ellenzéki fősolgabíró fenyegetésnek vette szavait, azonnal spontán elosztatta a félreértést (Nagy zaj a bal- és szélső baloldalon.) Egy hang balfelől: Milyen ártatlan! és biztosította a fősolgabíró, hogy bántódása nem lesz.

A másik ügy az a szintén régóta emlegetett levél-ügy. En nem tudom, de azt hiszem, hogy a tisztelt nemzeti párt azon képviselő urak részéről, akik ezen levél-ügyet ismételtén fölhozták, több fegyverbaráti jóindulatra számíthatott volna, mint hogy épen ezt a bizonyos levelet annyiszor hurcolják a közvélemény elé. Mert ezzel a levéllel a tisztelt miniszterelnök urak komoly kellemetlenséget nem okozhattak. Először azért nem, mert e levélhez teljesen megengedett uton jutott hozzá, másodsor azért, mert annak a levélnek a tartalma abszolút nem diskrét magánügyekre vonatkozott, hanem olyan természetű közügyekre, amelyek igenis a nyilvánosság elé valók voltak. (Felkiáltások balfelől: Privát levél volt!)

Bármilyen uton jusson egy levél valakinek a kezébe, az nem gentlemanlike és elítélendő dolog, hogyha diskrét természetű magán-ügyek hozatnak olyasvalakinek tudomására, akire azok nem tartoznak. De az, (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) hogy a néppárt és a nemzeti párt kicsoda szövetségeket köt a választásokra, az lehet, hogy diskrét-ügy, de nem magán-ügy, az igenis a nyilvánosság elé tartozik. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Engedjenek meg nekem, tisztelt képviselőtársaim, ha egy párt részéről azt az eljárást tapasztaljuk, hogy a párt vezére és elnöke, mind a kettő különböző alkalmakkor elítéli egy másik párt agitációs fegyvereit, de ha aztán azt tapasztaljuk, hogy ugyanezt a működést, ugyanezeket az agitációs eszközöket azon pártnak egy képviselőjelöltje bérbeszeri a maga számára, az a párt, amelyikre ilyen rábizonyulhat, kicsit óvatosabb legyen akkor, mikor mások politikai őszinteségét kritizálja. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.)

És tisztelt képviselőház, önök ráviheti az elvi kérdésekbeni szegénységük továbbmenő személyes harcoknak, személyes botrányoknak felkutatására. De engedjenek meg, ezzel célt nem érhetnek. A tisztelt miniszterelnök ur, mielőtt a Ház tagja lett volna, már szerepet töltött be Magyarországon közéletében. Ebbeli hosszas működése alatt

talán kiméretlen volt ellenfeleivel szemben, de a szó igaz értelmében férfias és magyarnak mutatkozott. (Élénk tetszés és zajos éljenzés a jobboldalon.) Férfinak és magyar hazafinak (Zajos éljenzés a jobboldalon.) ismerték elkeseredett politikai ellenfelei is. Mint férfit, mint magyar hazafit parentálták és jellemzték, midőn megvált a főispáni helyről, az ellenzéki lapok is. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) És tisztelt Ház, azóta, hogy a tisztelt miniszterelnök ur ezt a helyet foglalta el azóta, én azt hiszem, csak növekedhetett minden elfogulatlanul gondolkodó ember tiszteletében. (Zajos helyeslés a jobboldalon.) Az eseményeknek egész láncolatára utalhatok rá. (Egy hang a szélsőbaloldalon: A három millióra.) amelyek mind azt mutatták, hogy ennek az országnak tekintélye és sulya növekedőben van. (Helyeslés a jobboldalon.) Az események egész láncolata, mindazok a körülmények, amelyek az Ausztriában sajnos kifejtett krízissel, Magyarországnak e krízissel való vonatkozásával összefüggésben állanak mindezek a körülmények tanúsítják azt, hogy itt az ország érdekei erős és hazafias kezekben vannak. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) És ha a tisztelt képviselő urak a támadások ezen modorát tovább folytatják, ezéljüknek ellenkezőjét fogják elérni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Majd meglátjuk! Felkiáltások a jobboldalon: Majd meglátjuk!) Mert lehetnek a miniszterelnök urnak, is hibái (Felkiáltások a baloldalon: De mennyi! Zaj. Elnök csenget.) lehetnek a tisztelt miniszterelnök is tényei, amelyekkel nem mindenki ért egyet, de ha azt látják, hogy az ő személye ilyen méltatlan támadások ezéltábláján szolgál, ha azt látjuk, hogy itt az egész politikai közélet az alkotmányosság és miniszteri felelősség alapelveinek megtámadásában áll, (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) akkor háttérbe szorul minden egyéb kérdés, elnémul minden bírálát, akkor itt más kötelességünk nem lehet, mint teljes erővel kitartani a méltatlanul megtámadott személye mellett. (Élénk helyeslés és éljenzés a jobboldalon.) En nagyon kérem a tisztelt képviselő urakat... (Nagy zaj a szélső baloldalon.)

Elnök: Polónyi képviselő urat rendreutasítom. (Helyeslés jobboldalon. Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Gróf Tisza István: Nagyon kérem a tisztelt képviselő urakat, mielőtt tovább haladnának azon a lejtőn, amelyen megindultak, gondolják meg, hogy mit fognak elérni.

Horánszky Nándor: Nem öntől kérünk tanácsot. (Ugy van! Ugy van! a bal és szélső baloldalon. Nagy zaj.)

Gróf Tisza István: Azt a céljüket, hogy a kormányt megbuktassák, elérni nem fogják. (Zaj balfelől.) Ha nagyon hosszú ideig kitarásuk lesz, talán; mert örökké nem tarthatják meg a miniszterek állásukat. (Ugy van! Ugy van! jobboldalon.) Nagy mozgás a bal- és szélső baloldalon.) Azt a céljüket, különösen a tisztelt közjogi ellenzék, hogy a közjogi kiegyezés kérdéseiben a saját elveiket jutassák diadalra, szintén nem érhetik el. (Nagy mozgás és felkiáltások balfelől: Miért nem? A törvény mondja!) Méltóztassanak megengedni, nagyon könnyű dolog elérni azt, hogy decemberi 31-ére semmiféle törvényes intézkedés létre ne jöhessen, sem a külön vámterület felállítására, sem a közös vámterület fenntartására; de méltóztassanak megengedni, a törvényhozás nagy többségének akarata, ha nem a törvény alkotás formái közt... (Nagy zaj.)

Wittmann János: Összevásárolt többség! (Ugy van! Ugy van! balfelől.)

Elnök: (Csenget.) Wittmann képviselő urat rendreutasítom. (Helyeslés jobboldalon.)

Gróf Tisza István: Ha nem is a törvényalkotás formái közt, de világosan és kétséget kizárólag konstátálható lesz előzetesen. Akkor a kormány részére nézetem szerint csak az a kötelesség állhat fenn, hogy a saját veszélyére, a saját felelősségére utólagos szentesítés reményében (Helyeslés jobboldalon.) oly intézkedéseket tegyen (Folytonos nagy zaj és közbekialtások a bal- és szélsőbaloldalon.)

Endrey Gyula: Tisza-politika.

Elnök: (Csenget.) Kérem a képviselő urakat, ne konverzálnak az egyik oldalról a másik oldalra. (Halljuk! Halljuk!)

Gróf Tisza István: Oly intézkedéseket tegyen, melyek megrázkódtatások nélkül a törvény akaratának végleges érvényesülését tessék lehetővé. (Nagy zaj és felkiáltások a bal- és szélsőbaloldalon: Mi az?) Méltóztassanak megengedni, ha beáll december 31-re, úgy, hogy törvényes dispozicióink nincsenek, akkor nem fog lenni törvény sem a külön vámterület felállítására, sem annak ellenkezőjére, akkor a kormány abba a kényszerhelyzetbe juthat, (Folytonos nagy zaj a bal- és szélső baloldalon.) hogy saját jogi felelősségére intézkednie kell,

riskirozva, hogy vád alá helyezik. (Folytonos nagy zaj. Egy hang balfelől: Felrobbantja a monarchiát! Derűtség a bal- és szélső baloldalon.) És akkor a kormány csak a között választhat, hogy a többségnek vagy a kisebbségnek akarata értelmében tegyen intézkedést. (Folytonos nagy zaj.)

Bartha Miklós: De ha a többségnek nincs akarata!

Elnök: Csendet kérek, képviselő urak!

Bartha Miklós: Tessék megmondani, hogy mit akarnak? (Folytonos zaj.)

Elnök: Bartha Miklós urat rendreutasítom. (Helyeslés jobbfelől. Mozdás a bal- és szélső baloldalon.)

Gróf Tisza István: Elérhetnek azonban a tisztelt képviselőtársaim egy dolgot, elérhetik azt, hogy komoly veszedelembé döntik a magyar parlamentarizmust. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől. Nagy zaj és kozbekiáltások a bal- és szélső baloldalon.) Horánszky tisztelt képviselő társam foglalkozott ezzel a kérdéssel és azt mondta, hogy előtte a két alternatíva áll: az egyik az, hogy vagy sebezze meg az országot és annak nagy érdekeit, vagy sebezze meg fajtálatommal a parlamentarizmust. Hát a tisztelt képviselő társam mondja meg nekem, van-e ennek a nyilatkozatnak értelme? Hát a parlamentarizmus érdeke és az ország érdeke nem egy és ugyanaz? (Élénk helyeslés. Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Nagy mozdás a bal- és szélső baloldalon.) Hát ismeri, tisztelt képviselőtársam, ennek a mi magyar nemzetünknek és hazánknek életbe vágóbb és fontosabb érdekét, mint azt, hogy itt a parlamentarizmus meg ne sértsék? (Ugy van! Ugy van jobbfelől! Mozdás a bal- és szélső baloldalon.) Minden más országban életkérdés az, de sehol sem annyira, mint minálunk. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Mert nem parlamentáris kormányforma mellett önálló nemzeti lét egyáltalában lehetetlen. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Tisztelt képviselőtársaim, éppen a mai pillanatban, midőn sajnós, természetes és állandó szövetséges társunk, Ausztria belső krízisek súlya alatt laborál, nem legélethetevágóbb érdeke a nemzetnek az, hogy itt oly színvonalra emelkedjék a parlament, hogy oly consolidált viszonyok közé jusson a nemzeti akarat érvényesülése, hogy soka senkinek eszébe ne juthasson azon bonyodalmaikat és veszélyeket, amelyeket az osztrák belügyi helyzet magában rejt, bármint irányban kapcsolatba hozni Magyarországgal? (Helyeslés jobbfelől.)

És tisztelt Ház, a magyar nemzetnek századokon keresztül kellett egy reá nehezedeó fatális világtörténelmi helyzet bonyodalmaival megküzdnie. Harmincz évé annak, hogy ez a nemzet önrendelkezési jogát visszanyerte és teljes politikai szolidaritásban uralkodójával, belügyi fejlesztésének, alkotmányá képitésének szenteltette működését. Történhetek hibák ezen harmincz év alatt, történtek is, de azt senki kétségbe nem vonhatja, hogy az ország e harmincz év alatt nagyot haladt és hogy az ország hitefe, tekintélye, politikai súlya, a nemzet politikai érettségébe vetett bizalom ezen országban és az ország határain kívül növekedett. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) És ha nőtt a bizalom az ország iránt, annak első sorban parlamentü vitakozásainak modora és színvonala volt az egyik oka, (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Én nagyon jól emlékszem azon időre, tisztelt képviselő társaim, midőn még 20—25 év előtt, mint fél gyermek e karzatról néztem a tanácskozásokat. Kritikusabb helyzet volt az, mint a mai, sokkal rosszabbak voltak a közviszonyok, sokkal kisebb a többség és igazabbak a szenvedélyek, mint most, de akkor ezen erős küzdelem élén az ország legjelesebb, legerősebb férfiai állottak és küzdtek erejük, tehetségük egész súlyával. Akkor az a gyermek, aki ott ült, rajongással nézhetett arra, ami itt történt, tiszteletet, nemes ambíciót meríthetett abból, amit itt látott. Mi történt most azzal a fiatal emberrel, aki utolsó negyhet parlamentü vitáinkat végignézi? Nem mi öljük-e ki belőle a hitet, bizalmat a nemzet szabad intézményei iránt. (Élénk tetszés jobbfelől.) Nem mi öntünk-e lelkébe sivar politikai nihilizmust? (Igaz! Ugy van! jobbfelől.)

Ha ez így folyik tovább tisztelt képviselőház, ha ez a krónikus állapot rövidesen meg nem szűnik, akkor kell hogy ez a politikai szkeptizmus, politikai sivárság nőjön a nemzet mind szélesebb rétegei között. És ez nem fog egyik napról a másikra nagy veszedelmet hozni az országra, mert ez olyan, mint a mérges gázoktól megfertőzött levegő; lassankint szívjuk magunkba, nem vesszük észre gyilkoló hatását, de mikor egyszerre változnak a viszonyok, mikor a nemzet energiájára, a szabad intézményekbe vetett élő hitére szükség lesz, akkor fogjuk látni, hogy korhadt ennek a nemzetnek a szervezete, hogy saját hibáinkból, mulasztásainkból elernyedt az az erő, amely a nemzetet nagy veszélyekből mindig kiszabadította.

(Élénk eljenzés és taps a jobboldalon. Zaj a bal- és szélső baloldalon.)

Ha elmulasztjuk, tisztelt Ház, a mai kedvező viszonyokat, ha fel nem használjuk ezeket arra, hogy a parlament működését biztosítsuk és konsolidáljuk, irtoztató felelőség hárul mindnyájunkra, azokra is, akik tetteikkel, azokra is, akik mulasztásukkal idézték ezt elő. (Zajos helyeslés jobbfelől.) E felelőséget ne vegyük magunkra. Kérve-kérem a Ház minden tagját, vessünk véget ez áldatlan állapotnak: tegyük lehetővé az érdemleges, komoly vitakozást, ne álljuk utját a Ház eredményes munkálkodásának. Ölely tisztelt barátom indítványát fogadom el. (Hosszantartó zajos helyeslés, és taps jobbfelől. A szónokot számosan üdvözlük.)

(Személyes kérdések.)

Horánszky Nándor személyes kérdésben szólva kijelenti, hogy nincs mit féltetni azon a parlamentarizmuson, amelyet pénzen vásároltak össze; ezt annál bátrabban kijelentheti, mert a kormány nem fogadta el azt a kiprovokált ajánlatot, hogy számoljanak el nyilvánosan a választási pénzekkel. A parlamentarizmusnak ezt a hamis és meghamisított formáját össze kell törni: ez a parlamentarizmus igaz védelme és ez a legürögösebb kötelesség. A nemzeti párt egyetlen választásánál sem volt kölcsönkért néppárti szavazat, sőt a Dunántul több nemzeti párti kerületét elvette a néppárt. Ez Tisza beszédében egyike volt csak a gyanúsítások ama hosszú szériésének, amelylyel gróf Tisza illette a nemzeti pártot.

Gróf Tisza István ismétli, hogy a nemzeti párt egyes tagjai igénybe vették a néppárt segítségét.

Horánszky Nándor: Tisza ne beszéljen a papi segítség ellen, hiszen mióta a Tiszák vannak, mindig a protestáns papok segítségével éltek. De Tisza, aki mindig hátsó ajtókat hagy magának a beszédében, ne leccskézteesse őt az őszinteségből.

Gróf Tisza István: Szeretem a hüszke spanyolt. Horánszky nagyon is önérzetes. Ha én olyan nagy lehetnék, amilyen nagyok ő képzei magát. Nem voltam elkészülve arra, hogy nyilvános tényeket letagadjanak. (Nagy mozdás.) Hátsó ajtókról beszél? Nem tudok rólok. Az epekiömlés Horánszky-nak már szemevilágát is elvette. (Nyugtalanág.)

(A vita folytatása.)

Forster Ottó hosszabb beszédben fejti ki, hogy miért tagad meg a kormánynak minden napirendet.

Az elnök öt percze felfüggeszti az ülést.

A szünet után **Mezőssy Béla** azt fejtegeti, hogy a Tisza István beszédét voltaképpen a miniszterelnöknek kellett volna elmondania, mert Magyarországon nem ismerünk tárzanélküli minisztereket. Amit Tisza István mondott, az lehet álláspont, de mért nem mondja meg álláspontját a kormány? Mert nem akarja a törvényt végrehajtani. Pedig a törvény nem ismer fából vaskarikát és nem ismer önrendelkezést közös vámterülettel. Az önálló rendelkezésből tehát a külön vámterületet kilopni nem lehet.

A szabadelvü párt nem hagyhatja cserben a Deák örökséget: most, mikor még a 48-as ellenzék is támogatja a hatvanhetes törvényt. (Gyakori taps.) Az nem tisztesség egy nemzetre, hogy szabadon koldussá és rabbá válik. Mivel nem tudja, mire akarja használni a kormány a nemzet önrendelkezési jogát: nem szavazhat meg semmi napirendet, amíg erről a kormány nem nyilatkozik. (Tetszés a baloldalon.)

A vitát ezután holnapra halasztják.

A sürgös interpellációról lapunk más helyén referálunk.

MINDENFÉLE.

Haladunk! Egy francia folyóirat mult heti számában felsorolja azokat a találmányokat és fölfedezéseket, melyekkel az emberiség az utolsó tíz évszázadban gazdagodott s amelyek már most is nagy befolyást gyakorolnak a kulturális életre. Hát még a jövőben mily nagy lesz azok jelentősége! Egy csomó jó ismerősünket sorolja föl a folyóirat, melyeket naponta látunk, melyeket már teljesen megszoktunk. Van azonban köztük néhány új dolog is, melyeket a közönség kevésbé ismer, de amelyek azért mégis igen nagy jelentőségűek. A sorozatból kivesszük a következőket:

1. A villamos vasutak. Habár e találmány már régebb, mint tíz éves, a francia folyóirat mégis az utolsó évtized találmányai közt sorolja föl, mert csak tíz éve, hogy annyira tökéletesítették, hogy úgy elterjedhetett. Most már nem

csak kisebb helyi vasutakat, hanem sok helyütt a fővasutakat is a villamosság hajtja.

2. A K i n e m a t o g r a f, melynek csodái még mindig bámulatot keltenek bennünk.

3. A Röntgen-sugarak, melyeknek szinte kiszámíthatlanul sokféleképen fogja az emberiség hasznát venni.

4. A L a v a l - f é l e t u r b i n a. Új módszer a magasfeszültségű gőz mechanikai kihasználására.

5. A D i e c z e l - f é l e m o t o r. Jelenleg a legtekélyesebb eszköz a hőnek munkára való átváltoztatására. Óriási jelentőségű találmány, melynek minden gyárban nagy hasznát fogják venni.

6. A C a l c i u m e a r b i d, melyből az acetylent állítják elő. Ez utóbbi a villamosság mellett a legkitűnőbb világító anyag, amelynek nagy jövője van.

7. A f o l y ó k o n y l e v e g ő. Linde tanár találmánya. Az iparban van hivatva nagy szerepet játszani.

8. A s z i n e s f o t o g r a f i á k.

9. A h i d e g f é n y, mely a gázok azon ismert tulajdonságán alapszik, hogy erősen ritkított állapotban, ha rajtuk villamos áramot bocsátanak keresztül, élénken világítanak.

10. A d r ő t n é l k ü l i t á v i r ó. Gyakorlatilag még ki nem próbált, de sokat ígérő találmány.

11. A k e r é k p á r, mely szinte forradalmat keltett az erkölcsökben és amely tíz év előtt még igen otromba és kezdetleges szerszám volt a mai kecses, csinos kerékpárokhoz képest.

12. A z a u t o m o b i l, melyet petroleum-, benzín-, villamos és egyéb motorok hajtának s amelynek még nagyobb a jelentősége, mint a kerékpáré.

Mint látjuk, ez elég sok és fontos találmány ilyen rövid időre. Pedig mi csak a nagyobbakat soroltuk föl és ezeken kívül még igen sok találmány hirdeti, hogy a természettudományok százada, mely oly sokat ígérő módon kezdődött, nem minden eredmény nélkül fog végződni.

Legouvé memoirejaiból. Ernest Legouvé, az ismert nevű francia akadémikus most megjelent emlékirataiban többek közt a következő kedves epizódot írja le. Egy pompás áprilisi reggelen csónakutra indultak Duruy közoktatásügyi miniszter, Gounod a zeneszerző és Legouvé, a miniszternek Villeneuve-Saint-Georges nevű birtokán levő tavon. Míg a csónak csöndesen tovasiklott a sima vizen, a miniszter Legouvéhez fordult:

— Egy eszmém támadt, Legouvé. Az ön apja nagyon jól tudott szavalni és azt mondják, hogy ön is ért ahhoz.

— Harmincz éve gyakorlom már, excellenzciás uram.

— Nos, nem volna hajlandó valamit szavalni? Itt nem hall bennünket senki. A partok messze vannak s e remek panorama közepén, ebben az ünnepies csöndben elragadóan hangzanék.

— Nagyon szívesen, felelt Legouvé, de csak egy föltétellel. Ha Gounod énekelni fog. Hallaná csak, kegyelmes uram, milyen nagyszerűen énekel!

— Brávó! brávó! szólt a miniszter. Mit szól hozzá, Gounod?

— Szívesen állok rendelkezésére.

— Fogjon hát hozzá, szólt Duruy.

Mit szavaltam és mit énekelt Gounod? Azt már rége elfelejtettem, de hogy milyen hatásuk volt Duruyre, az halálom napjáig emlékezetemben marad. Sohasem láttam még olyannak Duruyt, mint akkor. Olyan vidám, olyan gyermekes volt, mint egy tízesztendőcs flu. Szinte túlradt lelke az örömtől.

— Kedves jó barátaim! szólott. Ezerszer köszönöm a szíveségüket! Milyen jót tettek önök velem! Ez a tiszta, ragyogó ég, a zene, a költemény és a csónakázás, hogy összeillenek! Egy olyan szegény miniszternek, amilyen én vagyok nagyon ritkán vannak ilyen jó napjai! Pedig az ifjúágom sem volt ám virágos! . . .